Delphi **Pronoia**

METODIX

Metodix.
Road to Futures

KÄYTTÖOPAS

Fasilitointi (Pronoia)

Delfoi-ekosysteemi — käyttöoppaat

Suomi

Versio 1.0 · 2026-11-10

Yhteyshenkilö: Hannu Linturi · hannu.linturi@gmail.com

Sisällys

FASILITOINTI (PRONOIA)

Iteratiivinen prosessi: kierrokset, vaiheet ja konvergenssi . . . 5

- Miksi Delfoi iteroi . . . 5
- Pronoia-prosessi yhdellä silmäyksellä . . . 5
- Kierros 0 – kartoitus ja motivointi (tekoälyavusteinen orientaatio) . . . 6
- Kierroksen sisäiset vaiheet . . . 6
- Hallittu palaute: näkyvyysportaikko . . . 7
- Valmiit asetukset – iteraatiolinjan valinta . . . 8
- Revisio ja liike . . . 9
- Panelistin oma sivu – reaaliaikainen aineisto, joka ruokkii iteraatiota . . . 9
- Paneelin seuranta – prosessimetriikat . . . 10
- Iterointi kierrosten yli – milloin jatkaa, milloin sulkea . . . 10
- Fasilitoijan muistilista iteraatioon . . . 11

Anonymiteetti: identiteettitilat ja ryhmäraportointi . . . 12

- Periaate . . . 12
- Kolme identiteettitilaa (paneelikohtainen asetus) . . . 12
- Läpileikkaavat säännöt (aina päällä, joka tilassa) . . . 13
- Mitä kussakin tilassa on käytettävissä . . . 14
- Ryhmävertailu – nykykäyttäytyminen . . . 15
- Käytännössä: roolipeli ja kertaäänestys . . . 15
- Tietomalli (toteutettu) – kehittäjäkumppanille . . . 16

Miten Delphi Pronoian kaksi käyttöliittymää on rakennettu . . . 17

- 1. Yksi tutkimus, yksi totuus . . . 17
- 2. Panelistin käyttöliittymä . . . 18
- 3. Fasilitoijan käyttöliittymä . . . 20
- 4. Sama kierros molemmilta puolilta . . . 25
- 5. Mitä käyttöliittymät tarkoituksella jättävät tekemättä . . . 26

Panelistin prosessi kierros kierrokselta . . . 27

- 1. Mihin olet tulossa . . . 27
- 2. Ennen kuin mikään on auki: kutsu ja suostumusruutu . . . 27
- 3. Kierros 0: orientaatiokeskustelu . . . 28
- 4. Runko, joka ei muutu . . . 28
- 5. Vastausvuorosi . . . 29
- 6. Vastattu, ja kierros on yhä auki . . . 30
- 7. Dialogi: kierros, jolla paneeli puhuu itselleen . . . 30
- 8. Kierrosten väli – tutkimuksen tulosrikkain ruutu . . . 32
- 9. Kun tutkimus päättyy . . . 32
- 10. Lisäpalvelut: hakemisto . . . 32
- 11. Kaksi tapaa nimetä sama matka . . . 34
- 12. Jos tutkimus on reaaliaikainen . . . 34
- 13. Vastauksesi, sinun tietosi . . . 35

14. Fasilitoijalle: mitä kannattaa sanoa ääneen . . . 35
Fasilitoijan prosessi suunnittelusta luovutukseen . . . 36
0. Kartta, jolla työskentelet . . . 36
1. Suunnittelu on täydellisyyslista, ei velho . . . 37
2. Kierros 0: orientaatio seitsemänä askeleena . . . 39
3. Keruu: kierroshallintakortti . . . 41
4. Vastausvaihe: työsi on seurantaa – ja valmistelua . . . 43
5. Dialogivaihe: seurantaa ja moderointia . . . 44
6. Revisiovaihe . . . 45
7. Tulosten silmäily poistumatta työstä . . . 45
8. Kierrosten väli: myös sinun tulosrikkain ruutusi . . . 46
9. Raportointi ja luovutus . . . 47
10. Poikkeukset ja niiden hinta . . . 48
11. Mitä paneeli näkee sillä aikaa, kun teet työtäsi . . . 49
12. Viisi asiaa, joita ei voi perua . . . 49
13. Mikä pienennetään ja milloin . . . 50
14. Rivi, joka kertoo, missä kohtaa kaarta olet . . . 52
15. Eläköinti on barometrin tie, ei yleinen . . . 53
Roolipeli: rooli paneelimatriisin laatikossa . . . 55
Mihin roolipeli sopii . . . 55
Työnjako: fasilitoija antaa rakenteen, panelisti valitsee laatikon . . . 55
Fasilitoijan työvaiheet . . . 56
Mitä panelisti näkee . . . 56
Tekoälyn roolit paneelin täydentäjinä . . . 57
Tulosten lukeminen . . . 57
Tekninen kuvaus . . . 57
Kertaäänestys seminaarissa: QR-koodi ja nimetön vastaus . . . 59
Mihin kertaäänestys sopii . . . 59
Ennen tilaisuutta . . . 59
Tilaisuuden aikana . . . 60
Äänestyksen sulkeminen . . . 60
Tulokset . . . 61
Rajat . . . 61
Tekninen kuvaus . . . 61
Panelistina avoimessa delfoissa . . . 63
Tiliä ei tarvita . . . 63
Delfoi ei ole kysely . . . 63
Nimettömyys on rakenne, ei lupaus . . . 64
Mitä muuta sivulla on . . . 64
Jos jokin ei toimi . . . 64
Lyhyet vastaukset . . . 65
Fasilitoijan kokeilu viidessä vaiheessa . . . 66
1. Avaa oma esimerkkitutkimuksesi . . . 66

2. Katso, mihin paneeli päätyi 66
3. Lue dialogi 66
4. Muuta jotakin 67
5. Rakenna oma tutkimus 67
Kokeilun rajat 67
Kerro, mikä ei toiminut 68

Fasilitointi (Pronoia) · fasilitoija, tutkija

Iteratiivinen prosessi: kierrokset, vaiheet ja konvergenssi

Fasilitointi (Pronoia)

Miksi Delfoi iteroi

Delfoi ei ole kertakysely. Sen keskeinen mekanismi on **iteraatio hallitulla palautteella**: asiantuntijat vastaavat itsenäisesti, saavat sitten anonymisoidun kuvan koko paneelin vastauksista ja perusteluista, ja harkitsevat uudelleen sen valossa. Tämän silmukan toistaminen erottaa Delfoin gallupista.

Iteraatiolla on tehtävänsä: se nostaa perustelut esiin ja vaihdettaviksi pelkän laskemisen sijaan; se antaa rakenteellisen tilaisuuden tarkistaa kantaa vasta-argumenttien valossa; ja kierrosten yli se joko liikuttaa paneelia kohti konsensusta tai paljastaa **vakaan, hyvin ymmärretyn dissensuksen** – joka on yhtä arvokas tulos.

> **Ydinjakso on: itsenäinen arvio → palaute → uudelleenharkinta.** Anonymiteetti ja palautteen vaiheittainen avaaminen suojaavat tätä jaksoa sosiaaliselta paineelta – laumakäyttäytymiseltä, dominanssilta ja ankkuroitumiselta – niin että liike kierrosten välillä heijastaa parempaa päättelyä, ei kovinta ääntä.

Pronoia-prosessi yhdellä silmäyksellä

Tutkimus etenee tilasta toiseen, ja fasilitoija vie sitä eteenpäin askel kerrallaan:

Luonnos → Kierros 0 → Kierros 1 → Kierros 2… → Sulkeminen → Analyysi

Kierros 0 on orientaatio, ja se kuuluu jokaiseen variaatioon; jokainen numeroitu kierros kulkee samat sisäiset vaiheet; ja silmukka toistuu, kunnes fasilitoija sulkee tutkimuksen ja luovuttaa puhtaan aineiston analyysiin. Variaation oma luonne alkaa kierroksen 1 avauksesta: Real-Time Delphissä on yksi kierros, jossa vastaaminen ja dialogi ovat auki yhtä aikaa, ja Barometer Delphi arvioi samat teesit uudelleen aallosta toiseen. Classic Delphi ja Argument Delphi kulkevat saman prosessin; ne eroavat tähtäimessä (konsensus / dissensus) ja indikaattoreissa, eivät vaiheissa.

Kierros 0 – kartoitus ja motivointi (tekoälyavusteinen orientaatio)

Kierros 0 on enemmän kuin asetusnäkymä. Pronoiassa se käydään **tekoälyavusteisena keskusteluna**, joka tekee kaksi työtä kerralla:

- **Motivointi.** Dialogi kohtaa ihmiset siellä, missä he ovat, selittää, mitä tutkimus heiltä pyytää ja miksi heidän näkemyksensä on tärkeä – niin että he saapuvat kierrokselle 1 sitoutuneina, eivät kylminä.
- **Kartoitus.** Se tuo esiin, miten kukin kehystää ilmiön – kysymykset, kannat ja jännitteet, jotka he näkevät – mikä rajaa argumenttitilan ja syöttää suoraan teesisuunnitteluun ja paneelimatriisiin.

Valikoiva / avaininformanttivariantti. Keskustelua ei tarvitse käydä koko paneelin kanssa. Fasilitoija voi käydä sen valikoivasti muutaman **avaininformantin** kanssa – ihmisten, jotka tuntevat maaston – käyttää heidän panostaan ilmiön kartoitukseen ja teesien siementämiseen, ja kutsua laajemman paneelin suoraan kierrokselle 1.

Tapahtuipa se kummin tahansa, kierros 0 päättyy kiinnittämällä argumenttitilan kaksi määräävää asiaa: **paneeli** (orientaationmukaisena matriisina, laatuporttiensa läpäisseenä) ja **teesit** (vähintään kolme, orientaation vaatimassa rakenteessa). Asetustilassa fasilitoija voi vielä muokata ja tarvittaessa tuottaa kysymyksiä uudelleen; kun kierros 1 avautuu, instrumentti **lukitaan**, niin että kaikki vastaavat samoihin kysymyksiin.

Kierroksen sisäiset vaiheet

Jokainen numeroitu kierros kulkee samat neljä vaihetta. Niiden erottaminen on tarkoituksellista: se pitää ”muodosta oma näkemys” erillään ”kohtaa muut” -vaiheesta, mikä on Delfoi-menetelmän ydin.

Vaihe	Mitä panelisti tekee	Näkee muut?	Vuorovaikutus	Miksi
Vastaus (1a)	Vastaa jokaiseen teesiin itsenäisesti	Ei ennen lähetystä	Muokkaa omaa vastausta	Tallenna aito, ankkuroitumaton arvio
Dialogi (1b)	Lukee paneelin, kommentoi ja vastaa	Kyllä	Kommentti + vastaus, graafi näkyy	Vaihtaa perusteluja, ei vain lukuja
Revisio	Päivittää kantoja dialogin valossa	Kyllä	Muokkaa omaa vastausta (kirjataan revisiona)	Anna liikkeen tapahtua – ja mittaa se
Suljettu	Kierros lukittu	Kyllä (vain luku)	Ei	Jäädytä vertailukelpoinen tilannekuva ennen seuraavaa kierrosta

Vastaus- ja dialogivaiheita kutsutaan myös **1a:ksi ja 1b:ksi** fasilitoijan ohjaimissa – saman kierroksen alikierroksina.

> **Vaihe lisää kyvyn, ei koskaan poista sitä.** Dialogivaiheen avaaminen ei sulje vastaamista: panelisti, joka ei ehtinyt vastata, voi vastata vielä dialogin aikana, ja mukaan saa tulla koko repertuaarilla koko kierroksen ajan. Delfoin idea on, että panelisti voi muuttaa vastaustaan, kun toisen perustelu antaa siihen hyvän syyn – ja se edellyttää, että vastaaminen on auki.

Hallittu palaute: näkyvyysportaikko

Mitä panelisti voi nähdä, asetetaan **vaihekohtaisesti**, ja se on Pronoian päävipu ankkuroitumista vastaan. Kolme asetusta nousevat täysin suojatusta täysin läpinäkyvään:

Näkyvyys	Merkitys	Vaikutus ankkuroitumiseen
Sokko (blind)	Muiden vastaukset piilossa koko vaiheen ajan	Suurin suoja; käytetään harkiten
Lähetyksen jälkeen (after-submit)	Ei ankkurointia ennen omaa vastausta, sitten paneeli ja koostegraafi avautuvat	Suoja siellä, missä sillä on väliä, palaute siellä, missä se auttaa (eDelphin normi)
Avoin (open)	Paneeli näkyy koko vaiheen ajan	Ei suojaa lähtökohtaisesti; täysi läpinäkyvyys

Näkyvyyden ohella jokainen vaihe ohjaa erikseen, ovatko kommentointi, vastaukset ja tulosgraafi käytettävissä – näin vastausvaihe pysyy hiljaisena ja keskittyneenä, kun taas dialogivaihe avaa argumentin.

Valmiit asetukset – iteraatiolinjan valinta

Sen sijaan, että asettaisi jokaisen vaiheen käsin, fasilitoija valitsee valmiin asetuksen, joka ilmentää menetelmällistä linjaa; yksittäiset vaiheet voi silti ohittaa kierroskohtaisesti.

Valmis asetus	Vastausvaihe	Dialogi / revisio	Milloin käyttää
Classic	Lähetyksen jälkeen, ei graafia	Avoin	Vaiheittainen Delfoi ankkurointisuojalla – oletus
Reaaliaikainen (RTD)	Avoin	Avoin	Jatkuva, aina auki oleva eDelphi; kierros ei sulkeudu vaiheittaiselle palautteelle
Avoin (open)	Avoin, graafi näkyy	Avoin	Täysi läpinäkyvyys ensivastauksesta – työpajat, opetus, matalan panoksen paneelit
Barometri	Avoin, toistuva	Avoin	Samat teesit arvioidaan uudelleen aallosta toiseen; seuraa kantojen liikettä ajassa yhden tutkimuksen lähentymisen sijaan

Valmis asetus ja variaatio ovat eri asioita. **Classic**-asetus on Classic Delphin ja Argument Delphin yhteinen linja – sama prosessi, eri tähtäin. Real-Time Delphi on eri tahti, ei eri menetelmä: erillisten kierrosten sijaan paneeli vastaa ja näkee palautteen jatkuvasti yhden kierroksen ajan, ja fasilitoija sulkee, kun kuva on vakaa. Barometer Delphi on seurantalinja: sama instrumentti mitataan uudelleen

aalto kerrallaan, aaltojen välissä teesin voi eläköittää ja tilalle tuoda uuden, ja muutos ajassa on jo sinänsä löydös.

Revisio ja liike

Palautteen tarkoitus on tehdä **tietoinen liike** mahdolliseksi. Kun panelisti muuttaa vastausta dialogi- tai revisiovaiheessa, Pronoia kirjaa sen revisiona sen sijaan, että kirjoittaisi hiljaa vanhan päälle – joten fasilitoija näkee, *kuinka paljon* ja *missä* paneeli liikkui kierrosten välillä.

Liikettä luetaan **paneelipulssia** vasten – teesikohtaista konsensus/dissensus-kuvaa. Konvergenssi näyttää, missä paneeli asettuu; sinnikäs dissensus näyttää, missä elää aito, rakenteellinen erimielisyys. Molemmat ovat signaaleja seuraavaa päätöstä varten.

Olennaista: oppimisliike **ei ole tasaista** paneelin yli. Eri ryhmät – asiantuntemusalueet, sidosryhmäkannat tai havainnointietäisyydet – käyttäytyvät tyypillisesti eri tavoin: jotkut lähentyvät nopeasti, toiset pitävät pintansa, toiset siirtyvät vasta myöhään. Liikkeen lukeminen **ryhmittäin** on keskeistä sen kuvaamisessa, miten paneeli oikeasti oppii – ja se on myös tehokkaimman tönäisyn paikka: pelkkä sen esiin nostaminen, että yksi ryhmä on liikkunut toisen pysyessä paikallaan, on jo sinänsä heräte jälkeen jääneelle ryhmälle. Pronoian ryhmävertailu paneelimatriisin akseleilla tekee nämä eriytyvät liikkeet näkyviksi.

Panelistin oma sivu – reaaliaikainen aineisto, joka ruokkii iteraatiota

Iteraatio toimii vain, jos panelistit palaavat ja osallistuvat. Panelistin **oma sivu** on suunniteltu tekemään juuri se: se muuttaa paneelin elävän aineiston informatiiviseksi ja koukuttavaksi, niin että paneelin liikkeen näkeminen saa panelistin haluamaan liikkua myös.

Näkymä mukautuu siihen, missä panelisti on. Ensikäynnillä, ennen vastaamista, se pysyy tarkoituksella minimaalisena – lyhyt ”Tietoa tästä tutkimuksesta” ja suora reitti kysymyksiin – niin ettei mikään ole panelistin ja hänen ensimmäisen itsenäisen vastauksensa välissä. Vastattuaan asettelu siirtää koko paneelin etusijalle:

Näe pulssi → Huomaa liike ja jännite → Tarkista kantasi → Näe oma vaikutuksesi ja opi

> **Miksi reaaliaikainen aineisto ruokkii iteraatiota.** Elävän konsensuksen muodostumisen näkeminen, tai jännitteen avautuminen oman kannan ympärille, on se, mikä saa panelistin harkitsemaan uudelleen ja muuttamaan vastaustaan. Jokainen revisio muuttaa kuvaa, jonka muut näkevät, mikä taas saa aikaan lisää liikettä – ja tämän silmukan kautta paneeli, ja jokainen panelisti, oppii.

Paneelin seuranta – prosessimetriikat

Koko prosessin ajan Pronoia seuraa paneelia pienellä joukolla aktiivisuusmittareita. Yhdessä ne näyttävät yhdellä silmäyksellä, onko paneeli elossa ja osallistuva:

Mittari	Mitä se laskee	Mitä se kertoo
Panelistit	Paneelin jäsenet	Tutkimuksen kantama
Vastaajat	Vastanneet panelistit	Vastausaste ja kattavuus
Kommentit	Kirjoitetut argumentit ja kommentit	Tarjotun päättelyn syvyys
Vastaukset (replies)	Kommentit kommentteihin	Aito dialogi, ei rinnakkaismonologi
Reaktiot	Kevyet vastineet muille	Vähän vaivaa vaativa osallistuminen
Revisiot	Muutokset vastauksiin ja kommentteihin	Itse oppimisliike
Käynnit	Käynnit sivustolle	Jatkuva huomio ja paluuaste

Revisiot ja vastaukset ovat puhuvimpia: ne ovat jälkiä siitä, että panelistit oikeasti harkitsevat uudelleen toistensa valossa – iteraatio toimii kuten on tarkoitettu.

Iterointi kierrosten yli – milloin jatkaa, milloin sulkea

Kun kierros sulkeutuu, fasilitoija päättää: uusi kierros vai lopetus.

- **Avaa uusi kierros**, kun kannat vielä liikkuvat, kun dialogi nosti uusia näkökohtia, jotka ansaitsevat tuoreen vastauksen, tai kun ohut paneeli on juuri täydennetty.
- **Sulje**, kun paneelin näkemykset ovat lähentyneet tai kun dissensus on **vakaa ja hyvin ymmärretty** – lisäkierrokset maksaisivat tuottamatta uutta ymmärrystä.

Kierrosten välissä fasilitoija voi myös toimia paneelin terveyden hyväksi: jos monimuotoisuus jäi liian ohueksi, täydennä paneelia (tai lisää perspektiiviteesejä) ennen seuraavaa vastausvaihetta, niin että uusi kierros aidosti laajentaa kattavuutta sen sijaan, että toistaisi samat äänet.

> **Sulkeminen luovuttaa analyysiin.** Sulkiessa kerätty ja validoitu aineisto muuttuu analyysiekosysteemin (DAE-putki ja sen menetelmät) syötteeksi. Iteraatio Pronoiassa päättyy täsmälleen siihen, mistä rakenteellinen analyysi alkaa.

Fasilitoijan muistilista iteraatioon

1. **Aseta linja ensin.** Valitse panokseen sopiva valmis asetus (classic / RTD / open) ja säädä yksittäisiä vaiheita vain syystä.
2. **Aloita orientaatiokeskustelulla.** Käy tekoälyavusteinen kierroksen 0 keskustelu – koko paneelin tai muutaman avaininformantin kanssa – motivoidaksesi osallistujia ja kartoittaaksesi ilmiön ennen teesien lukitusta.
3. **Päätä kierros 0 ja lukitse instrumentti.** Viimeistele paneeli ja teesit, avaa sitten kierros 1, niin että kaikki vastaavat samoihin kysymyksiin.
4. **Etene vaihe kerrallaan.** Liiku vastaus → dialogi → revisio harkiten; anna vastausvaiheen tehdä ankkuroitumaton työnsä ennen paneelin avaamista.
5. **Pidä paneeli sitoutuneena.** Käytä muistutuksia ja viestejä ja ohjaa panelistit elävälle omalle sivulleen – iteraatio toimii vain, jos ihmiset palaavat.
6. **Lue pulssi ennen päätöstä.** Katso teesikohtainen konvergenssi ja dissensus sekä se, kuinka paljon kannat liikkuivat, ennen kuin päätät, jatkatko vai suljetko.
7. **Hoida paneelin terveyttä kierrosten välissä.** Täydennä monimuotoisuutta siellä, missä se jäi ohueksi.
8. **Sulje siististi ja luovuta.** Pysähdy, kun konsensus tai vakaa dissensus on saavutettu, lukitse tutkimus ja anna validoitu aineisto analyysiin.

Lähde: Pronoia – The Iterative Process (Metodix, kesä 2026).

Anonymiteetti: identiteettitilat ja ryhmäraportointi

Fasilitointi (Pronoia)

Periaate

Delfoi-menetelmän ydin on vähentää sosiaalisen mukautumisen painetta ja dominanssia **(semi)anonymiteetin** avulla. Pronoiassa panelistit ovat **toisilleen tiukasti anonyymejä mutta tunnistettavissa pseudonyymin perusteella**, niin että dialogissa osallistuja tunnistaa saman keskustelukumppanin samaksi henkilöksi. Anonymiteetti suojaa rehellistä arviota; se ei saa rikkoutua vahingossa pienten ryhmien, tekoälyosallistujien tai vertailujen takia.

Ryhmätason raportointi kulkee **paneelimatriisia** pitkin – asiantuntemus (ensisijainen) ja sidosryhmä (toissijainen) -akselit – yhden vanhan ryhmittelyn sijaan. Sama **k≥3-suoja** koskee jokaista akselia ja paneelipulssin ryhmäpisteitä.

Kolme identiteettitilaa (paneelikohtainen asetus)

A. Pseudonyymi (oletus)

Vakaa **nimimerkki** kullekin panelistille (esim. Aurora, Vega) – muistettava ja erottuva, ei vihjaa identiteetistä tai statuksesta, pysyvä koko tutkimuksen ajan. Oikea identiteetti on vain kutsulinkin (invite token) takana. Linkki on tietokannassa vain tiivisteenä, joten sitä ei voi lukea kannasta eikä varmuuskopioista. Täysi toiminnallisuus: oma sivu, dialogi, revisiot, tunnustus, areena.

B. Roolipeli (valinnainen kerros A:n päälle)

Panelisti **kirjoittaa itse roolin** tai näkökulman, josta hän vastaa (esim. *Kunnan talousjohtaja 2035*), ja **sijoittaa sen paneelimatriisin laatikkoon**. Oletuksena pois päältä. Työnjako on selvä: **fasilitoija vastaa**

rakenteesta – paneelimatriisin akseleista ja luokista – ja **panelisti valitsee siitä laatikon**, johon hänen roolinsa sopii parhaiten.

- **Rooli on nimi, laatikko on ryhmä.** Ryhmävertailu ja analyysi käyttävät panelistin valitsemaa laatikkoa, eivät vapaata roolitekstiä. Vapaasti kirjoitetut roolit eivät siksi pirsto paneelia yhden hengen ryhmiksi, ja k≥3-suoja pysyy voimassa.
- **Rooli näkyy muille** perustelun ja kommentin vieressä nimimerkin jälkeen merkinnällä *itse valittu*. Se on *väitetty* perspektiivi, ei todennettu asiantuntemus.
- **Tekoälyn rooli.** Fasilitoija voi teettää tekoälypanelistille roolin samaan matriisiin. Se näkyy merkinnällä *tekoälyn rooli*, ja tekoäly vastaa roolinsa näkökulmasta. Ihmisen itse valitsemaa roolia ja tekoälyn roolia ei koskaan sekoiteta.
- Kun roolipeli on pois päältä, rooleja ei näytetä kenellekään; tallennettu rooli ja laatikko säilyvät.

C. Täysin anonyymi kertaäänestys

Ei identiteettiä, kertaluonteinen vastaus – seminaari- tai mobiiliäänestys, jonka fasilitoija jakaa **QR-koodina** tai linkkinä. Ei kirjautumista, omaa sivua, areenaa, revisioita, tunnustusta eikä pysyvää nimimerkkiä. Äänestäjä vastaa teeseihin ja voi kirjoittaa lyhyen perustelun; kirjoittajaa ei nimetä. Kukin lähetys tallennetaan nimettömänä osallistujana, joka ei näy paneelin jäsenlistalla eikä ryhmävertailussa, ja vastaukset tulevat kierroksen tuloksiin ja jakaumaan kuten muutkin vastaukset.

Kaksoisäänestyksen esto on selainkohtainen: sama selain vastaa kerran. Se estää vahingossa tapahtuvan toiston mutta ei tahallista – toisella selaimella tai yksityisellä ikkunalla voi vastata uudelleen. Kertaäänestys sopii siksi salin mielipideilmaston mittaamiseen, ei äänestykseen, jonka tuloksella on sitova seuraus.

Läpileikkaavat säännöt (aina päällä, joka tilassa)

Tekoäly paljastetaan aina. Jokainen tekoälypanelisti merkitään **”tekoäly” + lyhyt roolikuvaus, 2–3 sanaa** (esim. *tekoäly · Ekonomisti*, *tekoäly · Työn tutkija*). Näkyy kaikkialla, missä tekoälypanelisti esiintyy: dialogiargumentit ja kommentit, paneelilistat, pulssin ryhmäleimat, raportit. Ei koskaan piilotettu, ei koskaan esitetty ihmisenä.

k-anonymiteetti (k = 3) kaikissa ryhmätason näkymissä. Mitään alle kolmen henkilön alaryhmää ei raportoida ryhmätasolla – vertailut, sentimentti ja paneelipulssin ryhmäpisteet mukaan lukien – ja sääntö pätee **itsenäisesti jokaisella matriisiakselilla**. Täydentävä suoja: kun ryhmä putoaa kynnyksen alle, se yhdistetään (”Muu”-ryhmä), kunnes jokaisessa solussa on vähintään kolme; jos "Muu" on yhä alle kolmen, erittelyä ei näytetä lainkaan. Akselilta arvottomat panelistit jätetään pois kyseiseltä

akselilta – he eivät koskaan muodosta jäännösryhmää. Sama kynnys koskee ristiintaulukointeja (ryhmä × teesi): numeerinen solu piilotetaan, kun n < 3. Pienissä paneeleissa fasilitoija ohjataan 2–3 ryhmän jakoon; anonymiteetti voittaa. Äärimmäisessä tapauksessa pulssi näytetään vain koko paneelin tasolla.

Näkyvyys ja lähetyksen jälkeinen paljastus. Kierroskohtainen vaihepolitiikka ohjaa, milloin panelisti näkee muut. Oletusasetus **classic** käyttää vastausvaiheessa **lähetyksen jälkeen** -näkyvyyttä: ei ankkurointia ennen oman vastauksen lähettämistä, mutta lähetyksen jälkeen panelisti näkee muiden anonymisoidut vastaukset ja koostegraafin. Tiukka **sokko** on yhä saatavilla fasilitoijan politiikkaeditorissa. Kaikki paljastettu aineisto pysyy pseudonyyminä ja k≥3-suojattuna; paljastus muuttaa *ajoitusta*, ei identiteettisääntöjä.

Mitä kussakin tilassa on käytettävissä

Ominaisuus	A Pseudonyymi	B Roolipeli	C Täysin anonyymi
Pysyvä nimimerkki	kyllä	kyllä	ei
Tunnistettava dialogissa	kyllä	kyllä	ei (nimetön)
Oma sivu / areena / tunnustus	kyllä	kyllä	ei
Revisiot	kyllä	kyllä	ei (kertavastaus)
Kommentointi	kyllä	kyllä	kyllä, anonyymi (moderoitu)
Itse valittu rooli matriisin laatikossa	ei	kyllä (merkitty)	ei
Tekoälymerkintä (jos tekoälyä)	aina	aina	aina
k≥3-ryhmäraportointi (molemmat akselit)	aina	aina	aina
Fasilitoija näkee henkilön	kyllä*	kyllä*	ei (ei identiteettiä)

*Paitsi jos sokkofasilitoijatila on päällä.

Oletuksena fasilitoija näkee oikeat identiteetit (muistutuksia ja laadunvalvontaa varten); paneelikohtainen **sokkofasilitoijatila** piilottaa ne, jolloin fasilitoijakin näkee vain pseudonyymit (kutsukartoitus säilyy silti tietokannassa). Sokkotila koskee koko tiimiä, myös sen kytkenyttä omistajaa.

Sen voi purkaa vain, ennen kuin yksikään ihmispanelisti on kutsuttu tai on vastannut; sen jälkeen se on lukittu, koska panelistit osallistuvat sen lupauksen varassa. Kytkentä ja purku kirjautuvat lokiin.

Vastaus on panelistin oma. Vain panelisti itse voi muuttaa vastaustaan. Tutkimustiimi ei voi kirjoittaa vastausta ihmispanelistin puolesta, ja vastausten nollaus on vain omistajan teko: ihmisten vastauksia se poistaa vain testikopiossa. Jokainen nollaus kirjataan lokiin. Mitä lokiin kirjataan, mitä ei ja mihin palvelun ylläpitäjä on sitoutunut, kerrotaan sivulla Lokikäytäntö.

Ryhmävertailu – nykykäyttäytyminen

- **Kaksi akselia, pinottuna.** Sekä panelistin oma sivu että fasilitoijan Viestintä-näkymä näyttävät asiantuntemus- (ensisijainen) vertailun ja sen alla sidosryhmä- (toissijainen) vertailun – kummallakin oma jäsenluettelo, numeromatriisi ja sentimentti.
- **Numeerinen vertailu, kun kysymystyyppi sallii.** Ryhmäkeskiarvot ja niiden poikkeama paneelin keskiarvosta (plus divergenssiluku) lasketaan vain asteikkokysymyksille; muut kysymystyypit eivät tuota numeromatriisia.
- **Kommenttipohjainen sentimentti jokaiselle kysymystyypille.** Kunkin ryhmän sävy (positiivinen / varovainen / kriittinen / neutraali, nettoluvulla) johdetaan argumenteista ja kommenteista kaikkien teesien yli, joten avoimet, järjestys- ja monivalintakysymykset kattuvat myös.
- **Pulssin ryhmäpisteet** seuraavat ensisijaista (asiantuntemus) akselia samoin kuin ryhmävertailu oletuksena.
- Kaikki edellä pysyy **k≥3 + täydentävä suoja** -säännön alla; täysin luokitellulle matriisipaneelille ei ilmesty ”Out”- / ”Muu”-ryhmiä.

Käytännössä: roolipeli ja kertaäänestys

Molemmilla on oma työohjeensa:

- Roolipeli: rooli paneelimatriisin laatikossa: milloin roolipeli sopii, fasilitoijan työvaiheet, malliteksti paneelille, tekoälyn roolit ja tulosten lukeminen laatikoittain.
- Kertaäänestys seminaarissa: QR-koodi ja nimetön vastaus: valmistelu, QR-koodi ja esitysnäkymä, mitä salille sanotaan, häiriötilanteet, tulokset ja rajat.

Tietomalli (toteutettu) – kehittäjäkumppanille

- **Study:** `facilitator_blind`, `role_play_enabled`, `handle_theme`, kertavastauskentät (`oneshot_comment_window`, `oneshot_moderated`), `policy_preset` + kierroskohtainen `phase_policy` (visibility = blind | after_submit | open), `panel_matrix` (JSON: ensi-/toissijaisen akselin nimet ja kategoriat), `matrix_type` (expert | observer), `language`.
- **Panelist:** `display_handle` (teemoitettu, paneeliuniikki, vakaa), `self_selected_role`, `participant_type` (human | ai_agent), `matrix_primary` / `matrix_secondary`, `description`, `is_decision_maker`, `language`.
- **Akseliryhmittely** (`_panelist_axis`): primary → matrix_primary (tekoälyperspektiivi varalla; roolipelissä panelistin itse valitsema laatikko – rooli on nimi, ei ryhmä); secondary → matrix_secondary; palauttaa tyhjän, kun akseli on tyhjä, jolloin panelisti suljetaan pois ryhmittelyn sijaan.
- **Jaettu ryhmäraportointi** (`grouped_display`): k = 3 + täydentävä vaimennus (”Muu”) + None-poissulku + pienessä paneelissa siirtyminen koko paneelin tasolle. Käytössä `/groups` (panelistin oma sivu) ja `/community` (fasilitoija) -näkymissä molemmat akselit pinottuna, sekä pulssin ryhmäpisteissä.
- **Tekoälyleima** johdettu `participant_type = ai_agent` + `ai_profile`-roolista, renderöity muotoon ”tekoäly · {rooli}”, rooli standardoitu 2–3 sanaan.
- **Sokkofasilitoija:** kun `facilitator_blind = true`, käyttöliittymä näyttää vain nimimerkit (nimet ja sähköpostit piilossa), vaikka kutsukartoitus säilyy tietokannassa. Purku torjutaan (409 `blind_locked`), kun yksikin ihmispanelisti on kutsuttu tai on vastannut.
- **Kutsulinkki:** `invite_tokens.token` = sha256(linkki); linkki on sinetöity palvelimen avaimella `token_sealed`-sarakkeeseen, eikä avainta ole kannassa eikä varmuuskopioissa.
- **Vastausten nollaus:** vain omistaja; ihmisten vastaukset vain testikopiossa (muuten 409 `human_responses_protected`); jokainen nollaus kirjataan (`responses_reset`).

Lähde: Pronoia – Anonymity Design (Metodix, kesä 2026, status: toteutettu).

Fasilitointi (Pronoia) · fasilitoija, tutkija, tekninen kumppani

Miten Delphi Pronoian kaksi käyttöliittymää on rakennettu

Pronoialla on kaksi kasvoa. **Panelisti** näkee toiset, **fasilitoija** toiset. Ne eivät ole kaksi sovellusta eivätkä kaksi versiota samasta ruudusta. Ne ovat kaksi kysymystä samasta käynnissä olevasta tutkimuksesta, ja koko suunnittelu seuraa siitä, että ne kaksi kysymystä ovat eri kysymyksiä.

Tämä opas selittää idean ja rakenteen. Kaksi rinnakkaista opasta kulkevat prosessin läpi – mitä oikeasti tapahtuu, järjestyksessä, ja mitä ruudulla silloin on.

---

1. Yksi tutkimus, yksi totuus

Molemmat käyttöliittymät lukevat samat kaksi tosiasiaa:

`current_round`	millä kierroksella tutkimus on (0 = orientaatio, 1…N = delfoikierrokset)
`current_phase`	`response` · `dialogue` · `revision` · `closed`

Kaikki näkyvä johdetaan näistä. On olemassa kolmaskin kenttä, `Study.status`, ja se on **esitys** – kierroksesta ja vaiheesta johdettu nimilappu. Mikään ei päätä siitä mitään.

Tämä kuulostaa toteutuksen yksityiskohdalta. Se on syy siihen, että käyttöliittymiin voi luottaa, ja se opittiin kantapään kautta. Ennen elokuuta 2026 kysymykseen *”millä kierroksella ollaan”* vastasi viisi pintaa kolmesta eri lähteestä, joista yksi tunnisti kierrokset vertaamalla merkkijonoihin `round1`, `round2`, `round3` – eli **neljän kierroksen tutkimuksessa kierros 4 ei korostunut missään**. Kaksi pintaa saattoi olla eri mieltä viisitoista sekuntia, koska toinen kysyi tilaa palvelimelta säännöllisesti ja toinen ei.

Sääntö, joka korvasi sen: *kierros ja vaihe ovat totuus; kaikki muu on nimilappu.* Kun näet saman tosiasian Pronoiassa kahdessa paikassa – kierrosvalitsimessa ja bannerissa vaikkapa – ne ovat kaksi lukemaa yhdestä laskennasta, eivät kahta laskentaa.

---

2. Panelistin käyttöliittymä

2.1 Idea

Panelistin kysymys on **”mitä minulle on nyt auki?”** – ei ”missä tilassa tutkimus on”. Näkymä vastaa siihen kysymykseen suoraan ja järjestäytyy vastauksen ympärille.

Sitä ohjaa viisi periaatetta:

P1 · Vaihe järjestää näkymän, ei valikko. Se, mihin laskeudut, on se, mikä sinulle on auki. Fasilitoijan kytkimet päättävät poikkeuksen, eivät perustilaa.

P2 · Paneelin *prosessi* näkyy aina, paneelin *sisältö* vasta oman vastauksen jälkeen. ”27 on vastannut”, ”kaksi uutta kommenttia viime käyntisi jälkeen” – nämä eivät kerro *mitä* paneeli ajattelee, joten ne eivät voi ankkuroida arviotasi. Jakauma, keskiarvo ja muiden perustelut kertovat, joten ne odottavat omaa vastausta. Ehto on **teesikohtainen**, ei sivukohtainen: vastaa tähän teesiin, näe tämän teesin jakauma.

P3 · Runko ei muutu koskaan, pääsarake muuttuu. Sama otsikko, sama valikkonappi samassa paikassa, lomake aina samalla kohdalla. Ei eri sivuja vaan sama sivu eri tilassa. Palaava panelisti tarvitsee tunnistettavuutta enemmän kuin vaihekohtaista optimia.

P4 · Tyhjä palvelu ei ole valikossa. Jokainen valikkorivi on lupaus, että siellä on jotain. ”Ryhmävertailu”, joka avautuu tyhjään, on huonompi kuin ei riviä lainkaan. Tyhjyys lasketaan aineistosta, ei kytketä käsin.

P5 · Kuvaus ja selosteet eivät ole lisäpalveluita. Tutkimuksen kuvaus on lomakkeen yläpuolella ensimmäisellä vastauskerralla; tietosuoja- ja tekoälyseloste ovat aina saavutettavissa. Nämä ovat osa sitä, mihin panelisti suostuu – eivät sisältöä, jonka pitäisi ansaita paikkansa kiinnostavuudella.

2.2 Rakenne: kuusi tilaa

Panelistin näkymällä on kuusi tilaa, ja ne määritellään panelistin omasta kysymyksestä:

	Tila	Milloin	Panelistin kysymys
S0	Ei vielä auki	kutsuttu, mitään ei ole avattu	”Mihin olen tulossa?”
S1	Vastausvuoro	vastausvaihe, ei omaa vastausta	”Mitä minulta kysytään?”
S2	Vastattu, kierros auki	vastausvaihe, olet vastannut	”Meniköhän se perille?”
S3	Dialogivuoro	dialogi- tai revisiovaihe	”Mitä muut ajattelivat – muutanko kantaani?”
S4	Kierrosten väli	kierros suljettu, seuraava ei auki	”Mitä siitä tuli? Mitä seuraavaksi?”
S5	Valmis	tutkimus päättynyt	”Mihin tämä johti?”

S4 on koko prosessin tulosrikkain hetki, ja sen hukkaa helposti. Siinä panelisti näkee, mitä kierros tuotti ja muodostaa sen näkemyksen, jonka vie seuraavalle kierrokselle.

2.3 Mitä ruudulla on

Runko on kiinteä: otsikko, **Paneelin pulssi** (miten pitkällä kierros on), valikko, ja pääsarake, joka vaihtuu tilan mukana.

- **Paneelin pulssi** näyttää prosessin, ei koskaan sisältöä: montako on vastannut, mitä on muuttunut viime käynnin jälkeen, onko kierros elossa.
- **Lisäpalvelut** on hakemisto, ei laatikko lisätavaraa – ja P4:n mukaan siinä on vain se, mitä tässä tutkimuksessa oikeasti on.
- **Tekoälypanelistit on merkitty joka pinnalla, jolla ne vaikuttavat.** Jos paneelissa on tekoälyosallistujia, panelistille kerrotaan se, ja tekoälyn osuus on merkitty sekä jakaumaan että tekstiin. Tämä ei ole alaviite ehdoissa; se on merkki jokaisella pinnalla, jolla tekoälyn vastaus vaikuttaa.

2.4 Kaksi tapaa nimetä matka

Sama rakenne voidaan esittää kahdella sanastolla, tutkimuskohtaisesti valittuna:

	Tarina	Pelkistetty
Kierros 0	**Kynnys** · Kastalia	**Aloitus** · esikeskustelu
Kierrokset	**Leskhe** · paneelikierrokset	**Kierrokset** · vastaaminen ja dialogi
Analyysi	**Temppeli** · Kassotis	**Analyysi** · tulosten käsittely

Tämä on nimeämistä, ei rakennetta: tilat, säännöt ja pinnat ovat identtiset. Tutkimus, joka haluaa delfoilaisen kuvaston, saa sen; kuntapaneeli, jolle se olisi outo, saa tavalliset sanat.

---

3. Fasilitoijan käyttöliittymä

3.1 Idea

Houkutus on peilata panelistin näkymä: tutkimus on dialogivaiheessa, joten näytetään fasilitoijalle dialogivaihe. Se on väärin, ja syy on koko suunnittelu.

Fasilitoijan vaihe ei ole tutkimuksen vaihe. Panelisti kysyy ”mitä minulle on auki”; fasilitoija kysyy **”mikä on nyt minun työni”**, eivätkä ne osu yksiin. Kun vastausvaihe on auki, tutkimuksen vaihe on `response` – mutta fasilitoijan työ on *seurantaa* ja *seuraavan kierroksen valmistelua*. Suora peilaus antaisi ruudun, joka sanoo ”odota”.

Yksikkö ei siis ole vaihe. Se on **(kierros, vaihe) → fasilitoijan tehtävä**, ja tehtäviä on neljää lajia:

Tutkimus on…	Fasilitoijan tehtävä	Laskeutuu
Luonnos	**rakentaminen**	Suunnittelu
Kierros 0 auki	seuranta + väliintulo	Keruu
Kierros N, vastaus	**seuranta**	Keruu
Kierros N, dialogi	seuranta + moderointi	Keruu
Kierros N, revisio	seuranta	Keruu
Kierrosten väli	**valmistelu**	Analyysi
Valmis	raportointi	Raportointi

Ja lisäksi yksi asia, joka ei ole paikka lainkaan: **väliintulo** – eteneminen, avaus, sulku, poikkeus. Sillä ei ole koskaan omaa ruutua; se on aina läsnä siellä, missä se koskee.

3.2 Rakenne: kaksi tasoa ja palkki

Molemmat tasot ovat ruudun yläreunassa, yhdessä navigaatiossa, joka pysyy paikallaan, kun vierität. Valinta tuo työn aina suoraan sen alle, eikä sitä tarvitse etsiä. Vain ”Mitä nyt?” on navigaation yläpuolella, ja se vierittyy pois, kun työ alkaa (3.7).

Taso 1 – työn laji. Neljä nappia, aina samat neljä:

Suunnittelu · Keruu · Analyysi · Raportointi

Taso 2 – missä työ tehdään. Välilehdet, jotka kuuluvat kulloiseenkin työn lajiin:

Suunnittelu	Keruu	Analyysi	Raportointi
Yleiskuva · Asetukset · Panelistit · Teesit · Tekoälypanelistit · osio *Kierrokset*	*(Kierros 0)* · Tilannekuva · Kutsut · Fasilitointi · Viestintä · Vastaukset · *(Aallot)*	Yhteenveto · Tilastot ja muutos	Vienti · osiot *Raportit* ja *Ylläpito*

Kolme uudempaa lohkoa asuvat näiden sisällä: **Kokeile panelistina** (esikatselu) on Keruun vastauslinkkikortissa, **Aikajana – perustelut ja dialogi** on Keruun Vastauksissa, ja poimintakori **Teesiaineisto seuraavalle kierrokselle** on Analyysissa teesilistan yllä – ja aukeaa Suunnittelun teesieditorin viereen, kun uutta teesiä kirjoitetaan.

Alapalkki – aina saatavilla. Yhdeksän asiaa, jotka eivät kuulu mihinkään kierrokseen eivätkä työn lajiin:

Asetukset · Vastaukset · Panelistit · Teesit · Viestintä · Tiimi · Tulokset · Vienti · Havainto

Tiimi vie näkymään Tiimi ja oikeudet ja *Havainto* ikkunaan Kerro havainto; koko nimi näkyy myös, kun viet osoittimen napin päälle. Palkin oikeassa reunassa ovat roolisi ja saldosi lyhyesti; koko teksti näkyy, kun viet osoittimen niiden päälle.

Metodikirjasto on vasemmassa palkissa (pienennettynä 📖), ja Yhteenveto Analyysin alla.

Kolme näistä ansaitsee huomautuksen.

- **Ovi kantaa päätepisteen nimen.** Alapalkin *Vastaukset* vie Keruun samannimiselle välilehdelle. Yksi paikka, yksi nimi – myös silloin, kun samaan paikkaan on kaksi ovea (päätös K2).

- **Vienti esiintyy kahdesti tarkoituksella.** Raportointi on *vaihe* – se, mitä tehdään lopuksi. Vienti on *toiminto* – sen voi tehdä milloin tahansa. Sama näkymä, kaksi eri kysymystä, kaksi eri hetkeä.

- **Tulokset on ainoa kohta, joka ei ole välilehti.** Se avaa **Tulokset tähän asti** -ikkunan nykyisen työn **päälle**. Aiemman kierroksen silmäily ei saa viedä pois siitä, mitä olet tekemässä, joten se on ikkuna eikä määränpää. Siinä ei ole yhtään muokkauspintaa, ja eteenpäin on tasan yksi tie – **Avaa Analyysissa →** – ja kaikki muokkaus tapahtuu siellä.

Keruun taso 2 on prosessi. Järjestys on se, jossa työ tehdään: *Tilannekuva* kertoo, missä ollaan, *Kutsut* on ensimmäinen teko, *Fasilitointi* kokoaa kierroksen asetukset (takaraja, dialogivaihe, näkyvyys ja vuorovaikutus), *Viestintä* on paikka, josta viestit lähtevät paneelille – sama näkymä kuin alapalkin Viestintä – ja *Vastaukset* on teesikohtainen tulos. *Kierros 0* on ensimmäisenä, kun tutkimuksessa on kierros 0, ja *Aallot* viimeisenä barometrissa.

Keruu näyttää avoimen kierroksen. Suljettuun kierrokseen ei ole paluuta: sen aineisto luetaan Analyysissa, ja palvelin kieltäytyy muuttamasta suljetun kierroksen dialogia, vaihesääntöjä tai aikataulua. Asetukset, jotka päätetään, ennen kuin kierros alkaa – avautumisaika ja kierroksen lisääminen – ovat Suunnittelun *Kierrokset*-osiossa, ja poikkeukset – vaiheen käsin vaihtaminen ja vanhan kierroksen nollaus – Raportoinnin *Ylläpidossa*.

Alapalkissa näkyy myös roolisi ja tekoälysaldo. Ne ovat tietoa, eivät ovia: niistä ei pääse mihinkään, mutta ne ovat aina näkyvissä.

3.3 Oletus, ei pakko

Vaihe päättää, mihin **laskeudut** ja mikä saa **painon** – se ei päätä, minne saat mennä. Navigaatio pysyy vapaana, koska delfoissa suunnitteluun palataan kesken keruun: kierroksen 2 teesit rakennetaan kierroksen 1 vielä käydessä.

Kun katsot muualle kuin missä tutkimus on, näkymä sanoo sen. Se ei estä sinua eikä piilota mitään; se vain kieltäytyy antamasta sinun luulla, että katsot nykyistä kierrosta silloin, kun et katso.

3.4 ”Koskee:” – merkintä, joka estää pahimman virheen

Merkintä on symmetrinen: **Koskee: tutkimusta** ja **Koskee: kierrosta 3**. Se on eri asia kuin *kattavuus*, joka Analyysissä tarkoittaa vastausten kattavuutta.

Suunnittelussa on viisi asiaa, eivätkä ne ole samankokoisia:

Mikä	Koskee
Kuvaus, ilmiökehys	tutkimusta
Asetukset (orientaatio, variaatio, kieli, tekoälytila)	tutkimusta
Kierrokset (dialogi, näkyvyyspolitiikka, aikataulu)	**kutakin kierrosta erikseen**
Teesit	**kutakin kierrosta erikseen**
Paneeli	tutkimusta – mutta osallistuminen on kierroskohtaista

Kun siis valmistelet kierrosta 3, sinun on tiedettävä, muokkaatko kierroksen 3 teesejä vai myös kierroksen 1 teesejä. Jokainen suunnittelunäkymä kantaa merkinnän, joka kertoo kumpaa: **Koskee: tutkimusta** / **Koskee: kierrosta 3**. Kierroskohtaiset editorit ottavat kierroksen nimettynä parametrina – eivät koskaan ”sitä, mikä nyt sattuu olemaan”.

3.5 Tekoälyn toiminnot ovat taustalla, kontrollin takana

Jos paneelissa on tekoälypanelisteja, Keruu-näkymä näyttää kortin, joka kertoo, montako niitä on. **Toiminnot** – vastausten, kommenttien, reaktioiden ja revisioiden tuottaminen – ovat **Tekoälyn toiminnot ▾** -kontrollin takana.

Syy ei ole siisteys. Pääsarakkeeseen suoraan piirretty tekoälyoperaatioiden lohko kasvattaa juuri sitä saraketta, jonka lyhentäminen on koko suunnittelun tarkoitus, ja se työntää koneoperaatiot sen työn eteen, joka on sillä hetkellä fasilitoijan omaa: ihmispaneelin vastaamisen seuraaminen.

Jos toiminnot eivät ole käytettävissä, kortti **kertoo, miksi** – ensimmäistä kierrosta ei ole avattu, kierroksen 0 tekoälykeskustelut tuotetaan kierroksen 0 näkymästä, tai tutkimus on päättynyt. Puuttuva pinta, joka ei kerro syytä, ei erotu rikkinäisestä.

3.6 Yksi paneeli, yksi lista

Paneeli on yksi lista, jossa tekoälyosallistujat on merkitty – `participant_type` on panelistin sarake, ei eri olio. Mutta oletusnäkymä, joka listaa kaikki panelistit, olisi useissa olemassa olevissa tutkimuksissa aineisto eikä paneeli: kannasta mitattuna 25.8.2026 siellä oli 80 tekoälypanelistia ja 33 ihmistä.

Siksi paneelinäkymässä on suodatin – **NÄYTÄ: Kaikki · Ihmiset · tekoäly** – joka on näkymän tila eikä muuta mitään. Rivi näyttää aina kaikkien kolmen joukon koon, joten piilotettu on luettavissa eikä pääteltävissä.

3.7 ”Mitä nyt?” – kortti, joka kertoo myös, miksi

Tilakortin yläreunassa on rivi, joka nimeää kohdan kaaressa – *Suunnittelu*, *Kierros 1 käynnissä*, *Tauko kierroksen 1 jälkeen – valmistele kierros 2*, *Lopetus*. Sen alla on **2–3 seuraavaa askelta**, ja järjestys on itsessään tieto:

este ennen puutetta · puute ennen siirtymää · siirtymä ennen vaiheen omaa työtä

Jokainen askel kantaa kolme asiaa. **Syy** kertoo, mistä kehotus tulee (*este · puuttuu · seuraava vaihe · vaiheen työ*); estävä syy on keltainen. **Ovi** on nappi, joka vie kohteeseen ja vierittää sen kontrollin näkyviin, jota kehotus koskee. **Perustelu** on pieni **?**, joka avaa metodikirjaston oikeasta kohdasta – perustelu ei ole korttiin kirjoitettu lause vaan ovi.

Kortti ei estä mitään. Kun mitään pakollista ei ole, se näyttää vaiheen oman työn: tyhjä on vastaus, ei tyhjä kortti.

Este näkyy, ennen kuin siihen törmää. Kortti kysyy portit ennakolta, joten se ei kehota etenemään ohi sen, mikä etenemisen estää – esimerkiksi *”Valitse kierroksen 2 instrumentti”* näkyy, ennen kuin painat eteenpäin, ei vasta virheilmoituksena.

Kortti on ruudun ylimpänä, navigaation yläpuolella. Sen voi pienentää, kun tila tarvitaan työlle – mutta pienennettynäkin kortti näyttää ensimmäisen askeleen, jos se on este.

3.8 Vaihe rajaa sen, mitä näet

Keruunäkymässä on rivi **Informointi ja vuorovaikutus** tekoälyn ajojen alla: muistutus, viesti paneelille, kutsut. Se ei ole uusi näkymä vaan **ovia** olemassa oleviin toimintoihin, ja sen sisältö vaihtuu vaiheen mukaan – vastausvaiheessa muistutus · viesti · kutsut, dialogivaiheessa viesti, tauolla viesti · taukoviesti.

Samasta syystä osa näkymän **osioista pienennetään** vaiheen mukaan: se, mikä ei kuulu käsillä olevaan työhön, on siru eikä lohko. Pienentäminen on **oletus, ei sääntö** – oma valintasi voittaa sen, ja pienennetty osio jättää näkyviin sirun, josta sen avaa.

3.9 Sisältörivi – näkymän osiot yhdellä rivillä

Näkymissä, joissa on useita osioita (Vastaukset, Viestintä, Yhteenveto, Tilastot ja muutos, Aallot), on ylhäällä **SISÄLTÖ**-rivi. Sen sirut ovat näkymän osiot, ja sirun nimi on ovi: se vie osioon ja avaa sen, jos vaihe on laskostanut sen (3.8). Pieni **×** sirun perässä piilottaa osion. Katkoviivainen, himmeä siru tarkoittaa, ettei osiolla ole tässä tutkimuksessa vielä sisältöä – siitä ei pääse minnekään, koska siellä ei ole mitään.

Esimerkiksi Analyysin *Tilastot ja muutos* -näkymässä on seitsemän analyysiä – teesitilastot, konvergenssi, tunnusluvut, dialogisuus, muutossuunnat, revisiot ja päivitys – ja *Yhteenvedossa* muun muassa nostot ja episteeminen 7×3. Sisältörivi on niiden hakemisto.

3.10 Posti lähtee kirjeenä

Jokainen Pronoian posti lähtee kahtena versiona: pelkkänä tekstinä ja kirjeenä. Postiohjelma näyttää kirjeen; ohjelma, joka ei näytä HTML:ää, näyttää saman tekstin kuin ennen. Kirjoitat edelleen vain tekstin – kirje rakennetaan sen ympärille: yläreunassa tutkimuksen nimi, `[link]` muuttuu napiksi siihen kohtaan, johon sen kirjoitit, ja lopussa yhteyshenkilö sekä maininta, että viestiin voi vastata suoraan. Kirjeessä ei ole kuvia eikä seurantaa: et saa tietää, milloin panelisti avasi viestin, eikä sitä ole hänelle luvattu.

4. Sama kierros molemmilta puolilta

	Panelisti näkee	**Fasilitoija näkee**
Kierros avautuu	S1 ”vastausvuoro”: teesit, lomake, kuvaus	Keruu · Vastaukset: kertymä, muistutus, eteneminen
Vastaamisen aikana	pulssin (vain prosessi), oman vastauksen kuittauksen	kuka on vastannut, teeseittäin ja panelisteittain
Oman vastauksen jälkeen	S2, ja jakauman **niistä teeseistä, joihin vastasi**	koko jakauman
Dialogi	S3: muiden argumentit, anonyymisti, tekoäly merkittynä	kommenttivirran, tekoälyn toiminnan, moderoinnin
Kierros sulkeutuu	S4: mitä tuli, mitä seuraavaksi	valmistelun: mitä kierros tuotti → seuraavan teesit

Lue taulukko alaspäin, ja kaksi suunnittelua on yksi suunnittelu: **panelisti saa sisällön silloin, kun se ei enää voi ankkuroida häntä; fasilitoija saa sen heti, koska hänen työnsä on nähdä se.**

---

5. Mitä käyttöliittymät tarkoituksella jättävät tekemättä

Viisi sääntöä, jotka selittävät poissaolot, jotka muuten lukisi puutteina:

1. **Ei tyhjää palvelua.** Valikkorivi, joka avautuu tyhjään, poistetaan eikä jätetä lupaukseksi.
2. **Ei toista laskentaa samasta tosiasiasta.** Kierrosta eteenpäin vieviä nappeja saa olla useampi; laskentoja siitä, mitä ”eteneminen” tarkoittaa, on yksi. Kaksi nappia on kunnossa, kaksi vastausta ei.
3. **Tekoäly merkitään joka pinnalla, jolla se vaikuttaa** – ei kerrota kerran ja unohdeta.
4. **Suljettu kierros pysyy suljettuna.** Sen osallistujat ja tulokset ovat historiaa. Niiden muuttaminen jälkikäteen muuttaisi hiljaa jo näytetyn ja mahdollisesti jo analysoidun vastausasteen, ja kierrosten välinen vertailu on menetelmän ydin.
5. **Pronoia kuvailee, se ei tulkitse.** Jakaumat, kierrosten välinen liike, kuka sanoi mitä – ne ovat kuvausta. Tulkinta on analyysiekosysteemin työtä, ja raja on tarkoituksellinen.

Kirjoitettu 26.8.2026. Käännös englanninkielisestä lähteestä `en/30-pronoia/10-how-the-interfaces-work.md`, joka on kanoninen versio: jos nämä kaksi ovat eri mieltä, englanti on oikeassa ja tämä on vanhentunut. Nappien ja välilehtien nimet on otettu ohjelman omista suomenkielisistä merkkijonoista, ja vartija (`scripts/test_guides_coverage.py`) kaatuu, jos opas nimeää kontrollin toisin kuin ohjelma.

Fasilitointi (Pronoia) · panelisti, fasilitoija

Panelistin prosessi kierros kierrokselta

Tämä opas kulkee paneelin läpi kutsusta lopputuloksiin. Se on kirjoitettu kutsutulle – *sinä* on panelisti – ja fasilitoija voi lukea sen kuvauksena siitä, mitä hänen panelistinsa oikeasti näkevät.

Rinnakkainen opas, *Miten Delphi Pronoian kaksi käyttöliittymää on rakennettu*, selittää suunnittelun. Tämä on kulkumatka: mitä ruudulla on missäkin kohdassa, järjestyksessä, ja miksi jotain ei vielä ole.

---

1. Mihin olet tulossa

Delfoi-paneeli ei ole kysely. Kysely kysyy sinulta kerran ja laskee sinut yhteen. Delfoi kysyy, näyttää sinulle, mitä muu paneeli vastasi ja miksi, ja kysyy uudelleen – ja kiinnostavaa on se, mitä siinä välissä tapahtuu.

Tästä seuraa kolme asiaa, jotka kannattaa tietää ennen ensimmäistä ruutua:

- **Perustelusi merkitsee enemmän kuin numerosi.** Arvio sijoittaa sinut asteikolle; perustelu on se, minkä muut panelistit lukevat ja josta analyysi lopulta tekee työnsä. Arvio ilman perustelua on puolikas vastaus.
- **Olet muille panelisteille anonyymi.** He näkevät koodin, eivät nimeä: *”Vastaat anonyymisti – muut panelistit näkevät sinut vain koodilla {code}”*. Se, mitä fasilitoija sinusta näkee, riippuu tutkimuksen asetuksista, ja tietosuojaseloste kertoo, kumpi järjestely on käytössä.
- **Erimielisyys ei ole paneelin epäonnistuminen.** Se on usein tulos. Mikään käyttöliittymässä ei työnnä sinua keskelle, ja tulosnäkymät esittävät hajonnan tosiasiana eivätkä ongelmana.

Jos paneelissa on tekoälypanelisteja, siitä kerrotaan ennen aloitusta. *”Tässä paneelissa on tekoälypanelisteja”* sanotaan etukäteen, ja tekoälyn osuus on merkitty jokaisella pinnalla, jolla se vaikuttaa: perustelun vieressä ja viivoitettuna osuutena jakaumassa.

---

2. Ennen kuin mikään on auki: kutsu ja suostumusruutu

Saavut henkilökohtaisella linkillä. Se on sinun, ja se tunnistaa sinut tutkimukseen ilman salasanaa – siksi sitä ei kannata välittää eteenpäin.

Ensimmäinen ruutu on **Ennen kuin aloitat**. Siinä kerrotaan, mikä tutkimus on, kuka sitä tekee, miten tietojasi käsitellään ja – jos paneelissa niitä on – että osa panelisteista on tekoälyä. Jatkat napista **Olen lukenut tämän ja osallistun**, ja **Lue tietosuojaseloste** pysyy valikossa saavutettavissa koko tutkimuksen ajan.

Tämä ruutu ei ole muodollisuus, jonka ohi suunnittelu yrittää päästä. Se on se, mihin suostut, joten se tulee ennen sisältöä eikä sen alta.

---

3. Kierros 0: orientaatiokeskustelu

Useimmat tutkimukset alkavat **Kierros 0:sta** – keskustelusta lomakkeen sijaan. Tekoälyapuri nimeltä **Kastalia** avaa ilmiön kanssasi omin sanoin, ennen kuin yhtään teesiä arvioidaan.

Kastalia kertoo itse, mikä se on:

> *”Olen tekoäly, en ihminen. Autan sinua avaamaan kysymykset omin sanoin ennen varsinaista kierrosta – en arvioi vastauksiasi enkä kerro, mikä olisi oikea kanta. Minä kannan aineiston, näkeminen on sinun.”*

Ruudulla on **TUTKITTAVA ILMIÖ**, se, mitä paneelisuunnitelma jo tietää näkökulmastasi (”*Paneelisuunnitelmassa sinusta kerrotaan:*” – korjaa keskustelussa, jos se on väärin) ja etenemisrivi ”*Vastattu {answered}/{total} orientaatiokysymykseen*”. Kirjoitat vapaasti; asteikkoa ei ole.

Lopetat itse napista **Olen valmis →**. Sen jälkeen laskeudut omalle sivullesi, ja teesit avautuvat aikanaan.

Kierros 0 voidaan myös ohittaa. Silloin ensimmäinen ruutusi on luvun 5 ruutu.

---

4. Runko, joka ei muutu

Tästä eteenpäin yksi asia kannattaa sisäistää, koska se tekee kaikesta muusta helppoa: **sivu ei vaihdu, sen keskiosa vaihtuu.** Otsikko on siellä, missä ennenkin, valikkonappi on siellä, missä ennenkin, lomake on joka kierroksella samassa kohdassa.

Kolme rungon osaa on aina paikalla:

Osa	Mikä se on
Paneelin pulssi	miten pitkällä kierros on – *”{n} on vastannut”*, mitä on uutta viime käyntisi jälkeen
Lisäpalvelut	hakemisto kaikkeen muuhun (luku 10)
Pääsarake	ainoa osa, joka muuttuu kierroksen ja vaiheen mukana

Paneelin pulssi näyttää prosessin, ei koskaan sisältöä. Se kertoo, että paneeli liikkuu – montako on vastannut, montako uutta kommenttia on – eikä tarkoituksella kerro *mitä* paneeli ajattelee, ennen kuin olet vastannut. Siinä ei ole tavoitelukua: se sanoo *”27 on vastannut”*, ei ”27/40”. Tavoiteluku tekee elonmerkistä mittarin, ja mittari kertoo myöhäiselle vastaajalle, että hän on myöhässä.

---

5. Vastausvuorosi

Tätä varten sinut kutsuttiin. Pääsarakkeessa ovat kuluvan kierroksen teesit, ja kussakin: teesi, asteikko ja kenttä perustelulle – **Perustele vastauksesi:**.

Vastaaminen käytännössä

- **Arvio ja perustelu kulkevat yhdessä.** Kenttä kysyy sen suoraan: *”Miksi arvioit näin?”* Osa teeseistä on avoimia eikä niissä ole asteikkoa lainkaan; osassa on kaksi kriteeriä (esimerkiksi todennäköisyys ja toivottavuus), ja silloin vastaat molempiin – ne ovat eri kysymyksiä samasta teesistä.
- **Kaikki teesit eivät ole asteikkoja.** Tutkimuksesta riippuen sinua voidaan pyytää asettamaan vaihtoehdot järjestykseen, valitsemaan yksi tai useampi, sijoittamaan piste tasolle, jakamaan pisteitä, merkitsemään aikaikkuna (**Aikaisintaan** / **Viimeistään**, tai **Ei toteudu koskaan**) tai jatkamaan aikasarjaa. Kaava on kaikissa sama: oma kantasi, sitten perustelusi.
- **Yksi kerrallaan vai kaikki kerralla. Yksi kerrallaan** näyttää yhden teesin (*”Teesi {i}/{n}”*) ja napit **Edellinen** / **Seuraava**; **Näytä kaikki** palauttaa koko listan. Tämä on vain lukutapa eikä muuta mitään.
- **Työsi säilyy kirjoittaessasi.** Selaimeesi tallentuu luonnos kirjoittaessasi, ja lomake sanoo *”Luonnos tallennettu tälle laitteelle”*. Jos poistut ja palaat, *”Tallentamaton luonnos löytyi”* tarjoaa **Palauta luonnos** tai **Hylkää**. Luonnos on omassa selaimessasi, ei tutkimuksessa.
- **Tallentaminen.** Jokaisessa teesissä on **Tallenna**; **Tallenna kaikki ({n}/{total})** lähettää ne, jotka olet täyttänyt. Kun kaikkiin on vastattu, näkymä sanoo *”Kiitos vastauksistasi!”*

Mitä et vielä näe, ja miksi. Vastausvaiheessa paneelin *sisältöä* – jakaumaa, keskiarvoa, muiden perusteluja – ei näytetä, ennen kuin olet vastannut. Ei siksi, että se olisi salaista, vaan siksi, että sen näkeminen ensin muuttaa sitä, mitä kirjoitat. Ensimmäinen vastaus, joka on jo ankkuroitu paneelin keskiarvoon, on tutkimukselle vähemmän arvokas kuin ensimmäinen vastaus, joka on sinun. Ehto on teesikohtainen, ei sivukohtainen: vastaa tähän teesiin, näe tämän teesin jakauma.

Tutkimus voi olla tässä tiukempi tai väljempi. Kierroksen näkyvyysasetus on **Sokea**, **Oman vastauksen jälkeen** tai **Avoin**, ja vastausvaiheen tavallinen asetus on *Oman vastauksen jälkeen*.

---

6. Vastattu, ja kierros on yhä auki

Vastauksesi on perillä. Nyt on totta kaksi asiaa.

Voit yhä muuttaa sitä. *”Vastauksesi kaikkiin {total} teesiin on tallennettu tutkimukseen. Mitään ei tarvitse enää lähettää, ja voit sulkea sivun. Voit palata muokkaamaan vastauksiasi niin kauan kuin kierros on auki.”* – **Muokkaa vastauksia** avaa lomakkeen uudelleen. Mikään ei lukitu, ennen kuin kierros sulkeutuu – ei myöskään silloin, kun tutkimus siirtyy dialogivaiheeseen: teesi, johon et ehtinyt vastata, on vastattavissa vielä dialogin aikana.

Vastaamasi teesit alkavat näyttää paneelia. Vastaamasi teesin alle ilmestyy **JAKAUMA**: pylväät vastauksista, pystyviiva keskiarvolle, katkoviiva mediaanille, vaalea vyö kvartiiliväille ja oma vastauksesi merkittynä (★ ja oranssi pylväs). Vieressä ovat luvut, joita paneeli käyttää – **Md**, **Kh**, **IQR** ja *”{n} vastausta”*.

Jos paneelissa on tekoälypanelisteja, jakauma kertoo sen: tekoälyn osuus on piirretty toisella värillä **ja viivoitettu**, selite nimeää molemmat joukot – **Ihmiset ({n})** ja **Tekoälypanelistit ({n})** – ja n annetaan eriteltynä, *”ihmisiä {h}, tekoälypanelisteja {a}”*. Väri ei koskaan yksin kanna tuota tietoa, koska pelkkä väri pettää osalle paneelia.

---

7. Dialogi: kierros, jolla paneeli puhuu itselleen

Dialogivaihe tekee tästä delfoin. *”Näet nyt muiden panelistien vastaukset ja perustelut nimettöminä. Tutustu näkökulmiin ja harkitse, haluatko tarkentaa omaa vastaustasi.”*

Dialogi on avoin. Tässä paneelin sisältö ei odota vastaustasi – dialogissa sisältö on juuri se, mihin osallistutaan, ja portti sulkisi ulos täsmälleen sen panelistin, jonka pitäisi päästä mukaan. (Tutkimus voi silti valita sokean dialogikierroksen; silloin käyttöliittymä sanoo sen.)

Teesikortti on yhdessä järjestyksessä, ja järjestys on perustelu:

1. **teesi**
2. **oma vastauksesi** – jotta luet muita sitä vasten, mitä itse sanoit
3. **jakauma** – mihin paneeli päätyi
4. **keskustelu linkin takana, luvut linkin nimessä** – *”Keskustelu · {a} perustelua · {c} kommenttia”*

Luvut ovat linkin nimessä tarkoituksella: voit päättää, kannattaako keskustelu avata, avaamatta sitä.

Keskustelun sisällä

- **MUIDEN PERUSTELUT** ovat arvioiden mukana annetut perustelut; kommentit ovat sitä, mitä paneeli sanoi toistensa perusteluista. Ne ovat eri asioita, ja siksi linkki laskee ne erikseen.
- Tekoälypanelistien puheenvuoroissa on **tekoäly**-merkki – sama tosiasia kuin viivoitettu osuus kaaviossa, samasta kentästä.
- Jos tutkimuksessa on **roolipeli**, nimimerkin vieressä näkyy kirjoittajan rooli. Ihmisen itse kirjoittama rooli on merkitty *itse valittu*, ja fasilitoijan tekoälylle teettämä rooli *tekoälyn rooli*. Oman roolisi kirjoitat ja sijoitat laatikkoon omalla sivullasi kortilla **Roolipeli**.
- Omaa perusteluasi et kommentoi vaan tarkennat: painikkeessa lukee **Lisää tarkennus**. Tarkennus näkyy muille perustelusi alla merkinnällä *oma tarkennus*, mutta sitä ei lasketa dialogiksi – dialogi on sitä, mitä panelistit sanovat toistensa perusteluista.
- Voit **Kommentoi**da myös kommenttia ja reagoida: **Oivaltava**, **Samaa mieltä**, **Haastaa**. Kommenttia, jota **toinen panelisti** on kommentoinut, ei voi enää muokata: *”Lukittu – kommenttia on kommentoitu”*. Sen muokkaaminen kirjoittaisi hiljaa uusiksi sen, mitä joku toinen on kommentoinut. Oma tarkennus omaan kommenttiin ei lukitse. Jos kantasi muuttuu lukon jälkeen, sanot sen uudella kommentilla – silloin muutos näkyy dialogina eikä jälkikäteen muokattuna historiana.
- **Käännä** näyttää puheenvuoron omalla kielelläsi, jos käännös on paneelissa käytössä; **Näytä alkuperäinen** palauttaa sen.

Mielen muuttaminen on koko idea. Jos kierroksella on revisio, muokkaat vastaustasi ja kerrot, mikä siihen vaikutti – kenttä kysyy *”Miksi muutit mielesi? (Mikä perustelu tai tieto vaikutti?)”* – ja voit luokitella muutoksen: **Enemmän samaa mieltä**, **Enemmän eri mieltä**, **Vivahde / täsmennys**, **Uudelleenkehystys**. Sitten **Tallenna tarkistettu arvio**.

Myös se, ettet muuta mieltäsi, on tulos. Pidetty kanta, jonka perustelu on kestänyt vasta-argumentit, on vahvempi näyttö kuin kanta, jota kukaan ei haastanut.

---

8. Kierrosten väli – tutkimuksen tulosrikkain ruutu

Kun kierros sulkeutuu, ruutu ei sano ”odota”. Se sanoo **Kierros {n} on sulkeutunut**, ja näyttää, mitä kierros tuotti:

> *”Alla on se, mihin paneeli tällä kierroksella päätyi: jakaumat, muiden perustelut ja se, mikä jäi auki. Tämä on kierroksen välitulos – ei odotustila.”*

Tämä on se hetki, jonka ympärille koko menetelmä on rakennettu, ja sen hukkaa helposti. Kierroksen tulos on edessäsi ilman velvoitetta: mitään ei täytetä, mikään ei ole myöhässä. Se näkemys, jonka viet seuraavalle kierrokselle, muodostuu tässä.

Jos seuraava kierros on aikataulutettu, sinulle kerrotaan, milloin – *”Kierros {n} avautuu {date}.”* – ja jos ei: *”Seuraavan kierroksen ajankohtaa ei ole vielä ilmoitettu.”* Välitulos ei riipu aikataulusta; aika on lisä, ei ehto.

Barometri-tutkimuksessa tähän päättyy aalto ja seuraava alkaa; välitulos on tulos, eikä loppuruutua ole.

---

9. Kun tutkimus päättyy

”Tutkimus on päättynyt” – kaikki kierrokset on suljettu. Lopulliset jakaumat, paneelin aineisto, keskustelu ja oma polkusi sen läpi jäävät luettaviksi. Jos muutit vastauksiasi matkan varrella, käyttöliittymä kertoo, montako kertaa: *”Muutit arviotasi dialogin perusteella {count} kertaa.”*

Se mitä tämän jälkeen tapahtuu, on paneelin ulkopuolella: tulkinta – teemoitus, skenaariot, argumentti- ja diskurssianalyysi – tehdään analyysiekosysteemissä, ja tulokset tulevat sinulle viestinä eivätkä uutena ruutuna. Pronoia kuvailee, se ei tulkitse.

---

10. Lisäpalvelut: hakemisto

Lisäpalvelut on hakemisto, ei laatikko. Se avaa listan, jossa on oma rivi kullekin palvelulle: kuvake, nimi, yksi rivi siitä, mistä on kyse, ja merkki oikealla.

Rivi	Mihin se vastaa
Tietoa tutkimuksesta	*Mistä on kyse ja missä vaiheessa mennään*
Viestit	*Fasilitoijan viestit ja omat vastauksesi*
Oma tietopolku	*Sinun panoksesi ja aktiivisuutesi*
Paneelin pulssi	*Mitä paneeli ajattelee juuri nyt*
Ryhmävertailu	*Miten ryhmät eroavat toisistaan*
Heikot signaalit & villit kortit	*Matalan kynnyksen ennakointi – kirjaa havainto*
Aktiivisuus ja tunnustus	*Oma aktiivisuutesi suhteessa paneeliin*

Neljä asiaa tässä listassa on harkittuja:

1. **Rivi on olemassa vain, jos palvelu on.** Ryhmävertailu ilmestyy, kun tutkimuksessa on vertailuakselit; signaalikanava, kun tutkimus kerää signaaleja. Rivi, joka avautuu tyhjään, on huonompi kuin ei riviä.
2. **Merkki on tosiasia, ei kehotus.** Lukematon viesti korostuu, koska se odottaa sinua. Muut merkit ovat lukumääriä, ja tyhjä palvelu sanoo *ei vielä sisältöä* sen sijaan, että teeskentelisi olevansa täysi.
3. **Yksi palvelu kerrallaan, ja yksi askel takaisin** – **Takaisin palveluihin**. Työsi säilyy taustalla: *”Valitse palvelu – työsi säilyy avattuna taustalla.”*
4. **Tietosuojaseloste on aina saavutettavissa.** Se ei ole palvelu, jonka pitäisi ansaita paikkansa kiinnostavuudella.

Kahdessa näistä on huomautus, joka kannattaa lukea.

Paneelin pulssi piirtää kullekin mittarille oman radan: vaalea kaista on ka ± kh, merkki on keskiarvo sijaintivärillä (*”Väri kertoo sijainnin asteikolla, ei sitä, onko tulos hyvä vai huono”*), pallot ovat ryhmien keskiarvoja silloin, kun ryhmiä on, ja radan alla ovat asteikon päät. Konsensusta ei piirretä geometriana missään: konsensusluku on luokitus, joka vaatii kalibroidun kynnyksen, ja se luokitus kuuluu analyysiin eikä palkkiin.

Ryhmävertailu piilotetaan, kun ryhmät ovat liian pieniä: *”raportoitavia vähintään 3 hengen alaryhmiä ei ole tarpeeksi. Tulokset näkyvät vain koko paneelin tasolla.”* Pienet ryhmät tunnistavat ihmisiä. Piilotus on lupauksen toteutumista, ei vika.

---

11. Kaksi tapaa nimetä sama matka

Tutkimus valitsee toisen kahdesta sanastosta, ja valitsin lukee **Esitystapa:**, vaihtoehtoina **Tarina** ja **Pelkistetty**:

	Tarina	Pelkistetty
Kierros 0	**Kynnys** · *Kastalia · Kierros 0*	**Aloitus** · *Kierros 0 · esikeskustelu*
Kierrokset	**Leskhe** · *Paneelikierrokset*	**Kierrokset** · *Vastaaminen ja dialogi*
Analyysi	**Temppeli** · *Kassotis · analyysi*	**Analyysi** · *Tulosten käsittely*

Tämä on nimeämistä, ei rakennetta. Tilat, säännöt ja pinnat ovat molemmissa samat; paneeli, jolle delfoilainen kuvasto olisi vieras, saa tavalliset sanat. Tarinatavassa aseman napauttaminen kertoo, mitä se vaihe tarkoittaa – *”Napauta asemaa, niin kerron, mitä se tarkoittaa”*.

Missä ikinä oletkin, **Olet tässä** merkitsee nykyisen aseman ja **Kierros {n} / {total}** kertoo, miten pitkällä paneeli on.

---

12. Jos tutkimus on reaaliaikainen

Real-Time Delphi -tutkimuksessa kierroksia on yksi, ja vastaaminen ja dialogi ovat siinä auki yhtä aikaa heti alusta. Myös orientaatiokeskustelu (luku 3) voi kuulua siihen. *”Real-Time Delphi – muiden panelistien vastaukset näkyvät jatkuvasti. Voit muuttaa omaa vastaustasi milloin tahansa.”*

Luvun 5 sääntö tekee silti työnsä teesi kerrallaan: teesi näyttää sinulle paneelin heti, kun *sinä* olet siihen vastannut. Päivitykset saapuvat elävästi silloin, kun yhteys sen sallii, ja käyttöliittymä kertoo teeskentelemättä, kummassa tilassa se on – **Päivitetty** *juuri nyt*, ja vihje, joka erottaa elävän yhteyden varakyselystä.

Reaaliaikaisessa tutkimuksessa ei ole kierrosten välin ruutua, koska väliä ei ole. **Barometer Delphi** -tutkimuksessa taas samoihin teeseihin palataan mittausaalto kerrallaan: kierroksen väli on aallon väli, ja teesi voi sen aikana poistua käytöstä tai tulla korvatuksi uudella.

---

13. Vastauksesi, sinun tietosi

- **Anonymiteetti paneeliin päin on rakenteellinen**, ei asetus, jota pitäisi etsiä. Muut panelistit näkevät koodin.
- **Voit poistua ilman, että keskustelu pyyhkiytyy.** Pyydät sitä tutkimuksen yhteyshenkilöltä, ja hän toteuttaa sen – lupauksen pitää se, joka pystyy sen pitämään. Vetäytyminen poistaa nimesi, sähköpostiosoitteesi ja henkilökohtaisen linkkisi pysyvästi; jo antamasi vastaukset jäävät aineistoon pseudonyymin alle, koska muut panelistit ovat lukeneet ja kommentoineet niitä. Epäsymmetria on tarkoituksellinen, ja se sanotaan tässä eikä paljastu jälkikäteen.
- **Suljettu kierros pysyy suljettuna.** Sen vastauksia ei muokata jälkikäteen – muuten jo näytetty vastausaste ja kierrosten välinen vertailu muuttuisivat hiljaa tutkimuksen alla.
- **Tietosuojaseloste** kertoo, miten tämän tutkimuksen tietojasi käsitellään, ja se on yhden painalluksen päässä joka ruudulta.

---

14. Fasilitoijalle: mitä kannattaa sanoa ääneen

Kolme kysymystä, joita panelistit kysyvät ja joihin käyttöliittymä vastaa, mutta kutsukirje ei yleensä:

1. **”Pitääkö tämä tehdä yhdeltä istumalta?”** Ei. Luonnokset säilyvät, vastauksia voi muokata kierroksen ollessa auki, ja tutkimus odottaa.
2. **”Miksi en näe tuloksia vielä?”** Koska et ole vielä vastannut – ja sillä hetkellä, kun vastaat siihen teesiin, sen jakauma avautuu. Kyse on ankkuroitumisesta, ei pääsystä.
3. **”Mitä kirjoittamalleni tapahtuu?”** Paneeli lukee sen dialogissa pseudonyymin alla, ja analyysi sen jälkeen. Perustelu on aineisto; numero on hakemisto siihen.

Kirjoitettu 26.8.2026. Käännös englanninkielisestä lähteestä `en/30-pronoia/20-panelist-process.md`*, joka on kanoninen versio: jos nämä kaksi ovat eri mieltä, englanti on oikeassa ja tämä on vanhentunut. Nappien ja välilehtien nimet on otettu ohjelman omista suomenkielisistä merkkijonoista, ja vartija (* `scripts/test_guides_coverage.py` *) kaatuu, jos opas nimeää kontrollin toisin kuin ohjelma.*

Fasilitointi (Pronoia) · fasilitoija, tutkija

Fasilitoijan prosessi suunnittelusta luovutukseen

Tämä opas vie tutkimuksen tyhjästä luonnoksesta luovutettuun tulokseen. Se kulkee siinä järjestyksessä, jossa työ oikeasti tapahtuu, ja kertoo joka kohdassa, mitä ruudulla on, mitä paneeli näkee samalla hetkellä, ja mitä ei voi perua.

Rinnakkainen opas, *Miten Delphi Pronoian kaksi käyttöliittymää on rakennettu*, selittää, miksi fasilitoijan näkymä on järjestetty näin. Yhden lauseen versio, koska kaikki alla seuraa siitä: **sinun vaiheesi ei ole tutkimuksen vaihe.** Panelisti kysyy ”mitä minulle on nyt auki”; sinä kysyt ”mikä on nyt minun työni”, ja kun vastausvaihe on auki, sinun työsi on seurantaa – ja seuraavan kierroksen valmistelua.

---

0. Kartta, jolla työskentelet

Neljä työn lajia, aina samat neljä nappia:

Suunnittelu · Keruu · Analyysi · Raportointi

Yhdeksän asiaa, jotka eivät kuulu mihinkään kierrokseen eivätkä vaiheeseen, ovat ruudun alapalkissa, joka on aina saatavilla:

Asetukset · Vastaukset · Panelistit · Teesit · Viestintä · Tiimi · Tulokset · Vienti · Havainto

Metodikirjasto on vasemmassa palkissa ja Yhteenveto Analyysin alla.

Nimet ovat ruudun nimiä eivätkä oppaan omia: alapalkin kohta on ovi, ja ovi nimetään sen päätepisteen mukaan, jonne se vie. Kaksi on lyhennetty, jotta palkki mahtuu yhdelle riville: *Tiimi* vie näkymään Tiimi ja oikeudet ja *Havainto* ikkunaan Kerro havainto.

Vaihe päättää, mihin **laskeudut** ja mikä saa **painon**. Se ei päätä, minne saat mennä: delfoissa suunnitteluun palataan kesken keruun, koska kierroksen 2 teesit rakennetaan kierroksen 1 vielä käydessä. Nappi, jossa lukee *oletus*, on se, missä tutkimus sanoo sinun olevan; kun katsot muualle, näkymä sanoo sen – *”Katsot kohtaa {a}. Tutkimus on kohdassa {b}.”* – ja **Palaa** vie takaisin. Se ei piilota mitään; se vain kieltäytyy antamasta sinun luulla, että katsot nykyistä kierrosta silloin, kun et katso.

Navigaatio on ruudun yläreunassa. Neljä nappia ja valitun työn lajin välilehdet ovat yhdessä rivistössä, joka pysyy paikallaan; valinta tuo työn suoraan sen alle. Keruu näyttää avoimen kierroksen – suljetut kierrokset luetaan Analyysissa.

---

1. Suunnittelu on täydellisyyslista, ei velho

Kuvallinen, askel askeleelta etenevä ohje samaan työhön: Suunnitelman viimeistely Pronoiassa.

Suunnittelu on sekä sarja (ensimmäinen läpikäynti) että paikka (kierroksen 3 teesit, tehtynä kesken tutkimuksen). Pronoia ratkaisee sen näyttämällä ensimmäisen läpikäynnin listana siitä, mitä puuttuu, ei numeroituina askelina – **Tutkimuksen rakentaminen**:

> *”Ensimmäinen kierros syntyy näistä {n} asiasta. Järjestys on luettavuutta varten; valmius lasketaan siitä, mitä tutkimuksessa on.”*

Nyt niitä on kahdeksan, ja jokainen on samalla tie sisään. Asetusten, kierrosten, paneelin ja teesien rivit estävät avaamisen; muut ovat suosituksia tai päätöksiä:

Rivi	Mitä siinä on	Koskee
Kuvaus	mistä tutkimuksessa on kyse, ilmiökehys	tutkimusta
Asetukset	orientaatio, variaatio, kieli, tekoälytila	tutkimusta
Kierrokset	dialogi, näkyvyyspolitiikka, aikataulu	**kutakin kierrosta erikseen**
Paneeli	ketkä ovat mukana, roolit, tekoälypanelistit	tutkimusta – osallistuminen kierroskohtaista
Teesit	mitä kysytään	**kutakin kierrosta erikseen**
Panelistien yhteystiedot	nimi ja sähköposti jokaiselle ihmispanelistille	tutkimusta
Kutsulinkit luotu	henkilökohtaiset linkit kierrokselle	tutkimusta
Kierros 0	pidetäänkö orientaatiokierros vai ohitetaanko se – päätös, ei puute	tutkimusta

Roolipeli ja anonyymi kertaäänestys ovat asetuksia, ja kummallakin on oma työohjeensa: Roolipeli: rooli paneelimatriisin laatikossa ja Kertaäänestys seminaarissa: QR-koodi ja nimetön vastaus. Roolipeli edellyttää, että paneelimatriisi on rakennettu ensin.

Lista lasketaan, sitä ei rastita. Valmius tulee siitä, mitä tutkimuksessa on, ja otsikko kertoo tilanteen ilman, että sinun tarvitsee laskea: *”Avaaminen odottaa {n} kohtaa.”* tai *”Kaikki estävät kohdat ovat kunnossa.”* Kohdat, jotka ovat neuvoja eivätkä esteitä, on merkitty sanalla *suositus* – teesi ilman asteikkoa on avoin teesi, mikä on tieto eikä vika.

Kahta porttia valvoo palvelin, ei näkymä. Tutkimus ei lähde luonnoksesta, ennen kuin tekoälytila on vahvistettu, eivätkä kutsut synny, ennen kuin rekisterinpitäjän ilmoitus on täydellinen. Aukot nimetään sellaisina kuin ne ovat: *”tekoälytilaa ei ole vahvistettu”*, *”rekisterinpitäjän nimi”*, *”rekisterinpitäjän yhteystieto”*, *”käsittelyn oikeusperuste”*, *”suostumustekstissä on paikanvaraajia”*. Lista lukee palvelimen vastauksen sen sijaan, että arvaisi sen, joten et koskaan törmää porttiin, josta sinua ei ole varoitettu.

Ja aukon korjaa se näkymä, johon lista vie. Asetuksissa tekoälytilan valinnan alla lukee, kumpi on voimassa: *”Tekoälytila on vahvistettu”* tai *”Tekoälytilaa ei ole vahvistettu – kierrosta ei voi avata ennen sitä”*. **Vahvista tekoälytila** avaa saman valintadialogin, joka muuten aukeaa vasta törmäyksestä. Vahvistus koskee valittua tilaa: jos vaihdat tilan, vahvistus on annettava uudelleen, eikä vaihto kanna vanhaa vahvistusta mukanaan.

Jokainen suunnittelunäkymä kertoo, mitä muutos koskee. *”Koskee: tutkimusta”* tai *”Koskee: kierrosta {n}”*, ja paneelin rivi sanoo hybridin ääneen: *”Koskee: tutkimusta · osallistuminen kierroskohtaista”*. Kun valmistelet kierrosta 3, tämä on ero sen välillä, muokkaatko kierroksen 3 teesejä vai hiljaa myös kierroksen 1 teesejä. Kierroskohtaiset editorit ottavat kierroksen **parametrina** – eivät koskaan ”sitä, mikä nyt sattuu olemaan”.

Kierrosmäärä ei ole lukittu luontihetkeen. *”Kierrosmäärä ei ole lukittu luontihetkeen: delfoin pituus voi olla tulos eikä ennakkoehto.”* Lisätyllä kierroksella dialogi on oletuksena päällä; puhdas palautekierros syntyy sammuttamalla se tietoisesti:

> *”Tällä kierroksella ei ole dialogivaihetta: kierros kerää kannat, mutta paneeli ei keskustele niistä.”*

Paneelin rakentaminen. Paneeli on yksi lista, jossa tekoälyosallistujat on merkitty – **NÄYTÄ: Kaikki · Ihmiset · tekoäly** suodattaa näkymän eikä muuta mitään. Sen alla **PANEELIN KATTAVUUS** kertoo **Kattavuuspisteet**, ensisijaisen ja toissijaisen kattavuuden, *”Puuttuvat näkökulmat (tyhjät solut)”* ja tarvittaessa *”Paneelin täydennystä suositellaan ennen kierrosta”*.

Varaa kierroksia riittävästi – käyttämätön kierros ei maksa mitään. Kierrosten määrä asetetaan tutkimusta luotaessa, eikä se ole lupaus, joka olisi pidettävä: ohjelma ei koskaan vaadi varatun kierroksen ajamista. Voit päättää tutkimuksen kierroksen kaksi jälkeen, vaikka olisit varannut neljä – avaamattomat kierrokset eivät koskaan olleet olemassa paneelin kannalta. Toisin päin on hankalampaa: kierroksen voi lisätä kesken prosessin, mutta se on poikkeus (ks. kierroshallinnan kortti) eikä pääpolku. Kun määrä on epävarma, varaa siis isompi.

2. Kierros 0: orientaatio seitsemänä askeleena

Kierros 0 on yhtenä laatikkona **Kierroshallinnassa** polun alla, ja **Kierros 0** -välilehti avaa saman laatikon. Laatikko näyttää seitsemän askelta ja sen, missä mennään: **Kysymykset**, **Vastaajat**, **Kutsu ja avaus**, **Keskustelut**, **Tulokset**, **Tekoälyanalyysi** ja **Poiminta**. Askeleet ovat tarkistuslista eivätkä lukko: jokaisen voi avata milloin tahansa, ja askel, jonka edellytykset puuttuvat, sanoo mitä siltä puuttuu. Laatikon alla on rivi seuraavasta kierroksesta.

Tekoälybudjetti on laatikon yläosassa omana rivinään. Kierros 0 käyttää tekoälyä kolmessa kohdassa – tekoälypanelistien keskusteluissa, Kastalian vastauksissa ihmisille ja analyyseissa – ja mallien hintaero on suuri. Ennen ensimmäistä tekoälyajoa annat kierrokselle 0 krediittikaton, ja ikkuna näyttää arvion koko kierroksesta kolmella mallilla (Haiku, Sonnet, Opus) eriteltynä. Ehdotus on laadukkain malli, jonka arvio mahtuu kattoon; voit valita toisen ja vahvistaa. Kaikki kierroksen 0 tekoälykutsut käyttävät vahvistettua mallia. Kun katto täyttyy, tekoälykeskustelut ja analyysit pysähtyvät, mutta ihmisten keskustelut jatkuvat halvimmalla mallilla, jotta vastaaja ei jää kesken. Rivi näyttää käytetyn ja jäljellä olevan määrän, ja **Muuta** avaa ikkunan uudelleen.

- **Kysymykset** asettaa orientaatiokysymykset ja kunkin kysymyksen tarkoituksen. Tarkoitus näkyy panelistille keskustelussa kohdassa *”Miksi kysymme tätä?”*. Oletuskysymykset ovat tutkimuksen kielellä, ja ne näkyvät jo ennen käyttöönottoa: **Ota kysymykset käyttöön**. Keskustelun asetukset – panelistille näytettävä avausteksti, tekoälyapurin syventämistehtävä, jatkokysymysten määrä ja sanaraja – ovat saman askeleen alla.
- **Vastaajat** on oma valintansa, ja se tehdään ennen avaamista. **Koko paneeli** on oletus; **Valitut avaininformantit** rajaa kierroksen niihin, jotka rastitat. Rajaus koskee sekä ihmis- että tekoälypanelisteja, ja sama valinta ohjaa tekoälyajoa, ihmisten pääsyä keskusteluun ja hinta-arviota. Laajuus on nimenomainen valinta eikä johdettu rasteista: yksi rasti ei sulje muuta paneelia pois hiljaa.

Rajattu luku näkyy tämän jälkeen kaikkialla, missä kierroksesta 0 puhutaan – valmiustilassa, laatikon askeleissa ja kutsukortissa – paneelin koon rinnalla. Keruunäkymässä rajaus on omana rivinään, ja **Kenelle kierros 0 tehdään →** vie takaisin valintaan.

- **Kutsu ja avaus**: **Avaa kierros 0** julkaisee kierroksen. Tästä hetkestä panelistien linkit vievät jonnekin. Ihmispanelisti tarvitsee henkilökohtaisen linkin, eikä linkki synny automaattisesti, joten askel nimeää ne mukana olevat, joilta linkki puuttuu. Linkit luodaan **Kutsut**-näkymässä – **Luo kutsulinkit** – ja kutsuviesti lähetetään **Viestintä**-näkymästä. Sokkotutkimuksessa käyttöliittymä kertoo, mitä se ei voi tehdä, sen sijaan että epäonnistuisi hiljaa: *”Sokkotila piilottaa osoitteet: linkit syntyvät, mutta kutsuja ei voi postittaa käsin.”* Tekoälypanelistit eivät tarvitse kutsua.
- **Keskustelut** kertoo istuntojen tilan – **Aloittanut**, **Käynnissä**, **Valmista**, **Avaamatta** – ja keskimääräiset vuorot. Tekoälypanelistien orientaatiokeskustelut käynnistetään tästä erikseen; ne eivät käynnisty itsestään. **Tuota tekoälykeskustelut uudelleen** poistaa olemassa olevat eikä sitä voi perua; vahvistus sanoo sen.
- **Tulokset** näyttää keskustelut luettavina panelisti kerrallaan ja koosteen vastauksista.
- **Tekoälyanalyysi**: **Laadi suunnitelmaehdotukset** lukee keskustelut ja ehdottaa lisäyksiä kolmeen osioon – ilmiökuvaus, paneelin kokoonpano ja kysely. Jokainen ehdotus nimeää lähteensä panelistikoodeina, ja ehdotus, joka nojaa vain tekoälypanelistien vastauksiin, merkitään. Tulos on ehdotus fasilitoijalle, ei päätös. Avattavan rivin **Teemat ja näkökulmat** takana ovat kaksi lisäanalyysia: **Teemat** kertoo, mitä keskusteluissa sanottiin, ja **Näkökulmat**, kuka katsoo ilmiötä mistä sekä mitä kukaan ei sanonut (sokeat pisteet). Kohdat näkyvät korttina lähteineen ja lainauksineen; lainaus tarkistetaan aineistosta, ja jos sitä ei löydy, se poistetaan ja kortti kertoo sen. Minkä tahansa kohdan voi viedä poimintaan ilmiökuvaukseen, paneeliin tai kyselyyn – se näkyy Poiminnassa hyväksyttynä ja merkittynä analyysista poimituksi. Jos tekoälyn vastaus katkeaa tai sitä ei voi lukea, mitään ei tallenneta, ja ilmoitus kertoo syyn; aja analyysi uudelleen.
- **Poiminta**: käsittelet ehdotukset yksi kerrallaan – **Hyväksy** tai **Hylkää**, ja **Peru päätös** palauttaa ehdotuksen käsittelemättömäksi. Päätökset tallentuvat ehdotuksen rinnalle, joten poiminta on dokumentoitu. Askel ei vielä muuta suunnitelmaa: ensin tehdään kaikki poiminnat. **Tallenna poiminnat ja päätä kierros 0** sulkee orientaatiokeskustelut, mutta kierros 1 ei vielä avaudu. Jos ehdotuksia on käsittelemättä, askel sanoo montako; ne jäävät poimimatta.

Kierroksen 1 laatikko: täydennys ennen avausta

Kun poiminnat on tallennettu, Kierroshallinnassa on kierroksen 1 laatikko samassa muodossa, ja kierroksen 0 laatikko pienenee yhdeksi riviksi, jonka voi avata. Askeleet ovat **Ilmiökuvaus ja kysely**,

Vastaajat, **Kutsu ja avaus**, **Vastaaminen**, **Tulokset**, **Analyysi** ja **Poiminta seuraavalle kierrokselle**. Real-Time Delphissä ja Barometer Delphissä on kuusi askelta, koska niissä ei ole seuraavaa kierrosta.

- **Ilmiökuvaus ja kysely** näyttää hyväksytyt poiminnat. **Lisää ilmiökuvaukseen** avaa ilmiökuvauksen muokkaimen ehdotus lisättynä, ja **Vie teesiluonnokseksi** täyttää Teesit-näkymän lomakkeen tekoälyn ehdotuksella, jonka muokkaat ja tallennat. **Merkitse käytetyksi** kuittaa poiminnan, jonka hoidit muuten. Mikään ei kirjoitu suunnitelmaan itsestään: tallennat muutokset itse.
- **Vastaajat** näyttää paneelin poiminnat ja oven paneeliin. Klassisessa Delfoissa koko paneeli vastaa jokaisella kierroksella.
- **Kutsu ja avaus** nimeää ihmispanelistit, joilta linkki puuttuu, ja **Avaa kierros 1** aloittaa varsinaisen tutkimuksen.
- **Vastaaminen**, **Tulokset** ja **Analyysi** näyttävät kierroksen vaiheet ja vievät nykyisiin näkymiin. Tekoälyn kevytanalyysi seuraavalle kierrokselle tulee laatikkoon myöhemmin.

Kierroshallinnan kortti ja **Mitä nyt?** -kortti sanovat tauon aikana, mitä kierroksen 1 valmistelusta on kesken. Kierroksen voi avata silti – sanotaan, ei estetä.

Kun kaikki eivät ehtineet vastata mutta olet jo siirtynyt analyysiin tai sulkenut kierroksen, **Keskustelut** näkyy keskeneräisenä lukuineen – sitä ei merkitä valmiiksi.

Kierros 0 voidaan ohittaa: *”Siirry suoraan kierrokseen 1. Järkevää esim. puhtaalle tekoälypaneelille.”*

Kierros 0 kuuluu jokaiseen variaatioon. Se on ennen paneelin avaamista, ja variaation erityisyys alkaa vasta kierroksen 1 avauksesta – myös Real-Time Delphi ja Barometer Delphi saavat orientaatiokierroksen, ja ainoa ohitus on sama kaikissa. Ennen 13.9.2026 tilakone hyppäsi niissä suoraan kierrokseen 1, ja kortti oli piilossa.

---

3. Keruu: kierroshallintakortti

Keruun välilehdet ovat työn järjestyksessä: **Tilannekuva · Kutsut · Fasilitointi · Viestintä · Vastaukset** (ja *Kierros 0* ensimmäisenä, kun tutkimuksessa on kierros 0). Kierroshallintakortti on *Vastauksissa*. Alempana mainitut asetukset asuvat omissa kodeissaan: **näkyvyys ja vuorovaikutus** sekä **takaraja** Keruun *Fasilitoinnissa*, **avautumisaika** ja **kierroksen lisääminen** Suunnittelun *Kierrokset*-osiossa, ja **vaihepoikkeus** sekä **vanhan kierroksen nollaus** Raportoinnin *Ylläpidossa*.

Kierrokset viedään läpi **Keruussa**, ja kortti nimeltä **Kierroshallinta** on paikka, jossa kierroksen tila ja sen kontrollit asuvat: kierros, **Vaihe**, **Vastauksia**-kertymä, ja nappi, jonka teksti on **teko** – *”Siirry dialogivaiheeseen”*, *”Avaa kierros 0”*, *”Sulje kierros 2 (tauko)”*.

Kierrosta eteenpäin vieviä nappeja saa olla useampi; laskentoja on tasan yksi, ja se tehdään palvelimella. Napin teksti on verbi eikä määränpää: määränpää kertoi, mihin päädytään, muttei sitä, mitä paneelille tapahtuu, ja *"→ Kierros 2 · Dialogi"* luettiin tilailmoitukseksi eikä painikkeeksi.

Kierroksen sulkeminen on tauko, ei loppu. Viimeisenkin kierroksen sulkeminen jättää tutkimuksen auki: kierroksia voi lisätä. Tutkimuksen päättämisellä on oma kontrollinsa, **Päätä tutkimus** (■), ja se on päätös – se kysyy lopetuskirjeen paneelille ja merkitsee luovutuksen lopulliseksi. Kierroksen lisääminen päätöksen jälkeen purkaa sen. Ennen 31.8.2026 lopullisuus oli kierroksen sivuvaikutus, eikä fasilitoijalla ollut mitään tapaa sanoa *tutkimus on valmis*.

Askel sanoo, että se otettiin. Onnistuneen siirron jälkeen ruudulle tulee ilmoitus, joka nimeää kohteen – *"Kierros 0 avattu · 4 avaininformanttia"*. Ilman sitä avaaminen näytti epäonnistuneelta: ainoa muutos oli napin oma teksti, joka vaihtui seuraavaksi määränpääksi, ja seuraava painallus samaan paikkaan vei kierroksen yli.

Ja siirto, joka jättää jotain ajamatta, kysytään ensin. Jos kierros 0 on avaamatta tai kesken, siirto kierrokseen 1 kysyy vahvistuksen, joka nimeää sekä kohteen että sen, mikä jää väliin: *"Avataan kierros 1. Kierros 0 jää pitämättä."* Kierros 0 on kertaluonteinen – jälkikäteen kerätty orientaatio ei ole orientaatio vaan jälkiperustelu. Muita siirtoja ei kysytä: vahvistus, joka kysytään aina, opitaan kuittaamaan katsomatta.

Ennen kuin avaat kierroksen, kaksi asetusta ansaitsee tietoisen katseen, koska molemmat muuttavat sitä, mitä paneeli kokee, eikä kumpaakaan voi korjata jälkikäteen:

- **Näkyvyys & vuorovaikutus** – vaiheittain. *Kierros 1a – vastaus (sokko-oletus)*; *Kierros 1b – dialogi* on se, jossa paneeli lukee toisiaan. Vaihtoehdot ovat **Sokko**, **Vasta oman jälkeen** ja **Avoin**.
- **Takaraja** – *ei asetettu*, kunnes asetat sen, sitten *"{n} pv jäljellä"*, **+7 pv**, **Poista**, ja *takaraja ylitetty*, kun se on. Takaraja on sinun laskurisi; panelisti saa siitä tiedon viestinä eikä kellona ruudullaan.

Vastauslinkit näkyvät tilana, eivät osoitteina. Panelistin henkilökohtainen linkki on kantava valtuutus: kuka tahansa sen haltija voi vastata panelistin nimissä. Siksi uusissa tutkimuksissa on oletuksena **suljettu linkkitila** (kuten eDelphissä): linkki syntyy, kun lähetät kutsukirjeen, ja kulkee vain panelistille. Vastauslinkkikortissa näet jokaisesta panelistista *ei vielä kutsuttu*, *kutsuttu pp.kk.* ja voimassaoloajan, tai *peruttu* ja *vanhentunut*. Riveillä ovat **Kutsu** tai **Uusi ja lähetä** (uusi linkki lähtee kirjeessä, ja varmistus näyttää vastaanottajan ensin) sekä **Peru**. Jos panelistin sähköposti ei toimi, **Näytä kerran** näyttää linkin yhden kerran: kirjoitat perustelun, ja näyttö kirjataan tutkimuksen audit-lokiin. Tilan voi vaihtaa avoimeksi (linkit näkyvät ja kopioituvat kuten ennen) vain tutkimuksen omistaja asetuksista; sokkotila pitää linkit aina suljettuina. Ennen 20.10.2026 luodut tutkimukset jatkavat avoimina.

Kokeile panelistina. Vastauslinkkikortissa on nappi, joka avaa kyselyn uuteen välilehteen täsmälleen sellaisena kuin panelisti sen tässä vaiheessa näkee – *”Esikatselija ei ole paneelin jäsen eikä mitään tallennu.”* Esikatselija on oma tunnuksensa (ESIK-koodi), suostumuskortti ja kierroksen 0 keskustelu ohitetaan, ja jokainen kirjoitusyritys palauttaa *”Ei tallennettu (esikatselu)”*. Se ei näy vastausasteessa eikä vastavuoroisuuden luvuissa. **Päätä esikatselu** sulkee linkin ja poistaa esikatselijan; uuden voi avata milloin tahansa. Tämä on se paikka, jossa kysymys *miltä tämä näyttää panelistille* saa vastauksen ennen avaamista, ei sen jälkeen.

---

4. Vastausvaihe: työsi on seurantaa – ja valmistelua

Tutkimuksen vaihe on `response`. Sinun vaiheesi on **seuranta**, ja näkymä on tehty katsomista eikä tekemistä varten: kertymä teeseittäin ja panelisteittain, ja yksi väliintulo, jolla on merkitystä – **Muistuta vastaamattomia ({n})**, vahvistus, joka nimeää määrän (*”Lähetetäänkö muistutus {n} panelistille, jotka eivät ole vielä vastanneet?”*) ja lopputulos, joka kertoo, mitä tapahtui: *”Muistutus lähetetty {n} panelistille”*.

Lue vastausaste tarkasti. Jos paneeli on sekapaneeli, tekoälypanelisti vastaa joka teesiin joka kierroksella; yhdistetty aste on siis osittain paneelin rakenteen eikä sen sitoutumisen ominaisuus. Pronoia laskee ihmisten asteen, tekoälyn asteen ja yhdistetyn asteen erikseen ja pitää ihmispaneelia ensisijaisena silloin, kun ihmisiä on – ja kun jakajaa ei ole, luku puuttuu eikä ole nolla, koska *ketään ei ole* ja *kukaan ei vastannut* ovat eri asioita.

Tekoälypaneelin toiminnot asuvat kontrollin takana. Tekoälyn toiminnot ▾ sisältää neljä: *Tuota teesivastaukset*, *Tuota dialogikommentit*, *Tuota reaktiot*, *Tuota kannanmuutokset*. Ne ovat napin takana, koska pääsarakkeen jatkeeksi piirretty koneoperaatioiden lohko kasvattaa juuri sitä saraketta, jonka lyhentäminen on koko kohdennuksen tarkoitus – ja se työntää koneen työn sen työn eteen, joka on sillä hetkellä sinun: ihmispaneelin vastaamisen seuraaminen.

Kun toimintoja ei ole käytettävissä, kortti kertoo syyn eikä katoa:

- *”Toiminnot ovat käytettävissä, kun ensimmäinen kierros on avattu.”*
- *”Kierros 0 on auki – orientaatiokeskustelut käynnistetään tästä.”*
- *”Tutkimus on päättynyt – uusia vastauksia ei enää tuoteta.”*

Keskimmäinen ei ole pelkkä selitys. Kierroksen 0 ollessa auki kortissa on itse komento – 🤖 **tekoälypanelistien keskustelut** ja tarvittaessa **Tuota tekoälykeskustelut uudelleen** – sekä **Avaa kierroksen 0 näkymä**. Aiemmin tässä luki, että ajo käynnistetään toisesta näkymästä, eikä siitä lauseesta päässyt sinne: lause, joka osoittaa toiseen näkymään, ei ole polku sinne.

Kaikki tekoälyn tuottaminen kulkee kustannusportin läpi. Tekoälyn vastausten tuottamisen kustannusarvio kertoo **Laajuus**, arvion krediitteinä, **Budjettia jäljellä**, **Maksaja** ja sen, mikä raja sitoo, ennen kuin painat **Jatka ja tuota**. Jos arvio ylittää: *”Arvio ylittää jäljellä olevan budjetin – osa vastauksista voidaan tuottaa sääntöpohjaisesti.”*

Ja samaan aikaan työsi toinen puoli. Tässä kohdassa rakennetaan kierros N+1. Navigaatio on vapaa, *Koskee:* pitää kaksi kierrosta erillään, ja **Tulokset** antaa silmäillä aiempaa kierrosta poistumatta siitä, mitä olet tekemässä (luku 7).

---

5. Dialogivaihe: seurantaa ja moderointia

Paneeli lukee nyt toisiaan. Näkymääsi tulee kommenttivirta, dialogiketjut ja tekoälypanelistien toiminta samassa virrassa, merkittynä.

Dialogi ei sulje vastaamista. Vaihe lisää kyvyn – kommentoinnin – eikä poista vanhaa: panelisti, joka ei ehtinyt vastata, voi vastata vielä dialogin aikana, ja vastauksen muuttaminen toisen perustelun valossa on menetelmän idea, ei poikkeus. Sinun ei tarvitse avata mitään sitä varten. Kommentti lukittuu muokkaukselta vasta, kun **toinen panelisti** on vastannut siihen; oma tarkennus omaan kommenttiin ei lukitse.

Moderointi on tässä enimmäkseen pidättyvyyttä. Dialogivaihe on tutkimuksen oppimisvaihe, ja fasilitoija, joka vastailee argumentteihin, muuttuu panelistiksi, jolla on erityisoikeudet. Käyttöliittymä tukee sen sijaan omaa kanavaasi – **VIESTINTÄKESKUS** – vastaanottajana **Koko paneeli**, **Ryhmä** tai **Yksittäinen**, pohjina **Muistutus**, **Kierros auki** ja **Tulokset**, ja paikanvaraajat (`[link]` , `[handle]` , `[study]`) täytetään vastaanottajakohtaisesti. **Ryhmä** tavoittaa panelistin sekä kotisolun että lisäjäsenyyden kautta kummallakin akselilla – henkilö, joka kuuluu kahteen ryhmään, saa ryhmäviestin molemmista.

Kaksi valintaa siellä kannattaa ymmärtää:

- **Lähetä myös sähköpostiin** vie viestin postilaatikoihin paneelin lisäksi.
- **Vain ilmoitus, ei tekstiä** lähettää postin, joka kertoo, että viesti odottaa ja linkittää panelistin omalle sivulle, ja jättää tekstin paneeliin: *”Valitse tämä, kun viesti sisältää paneelin sisältöä, jota ei ole tarkoitettu postilaatikoihin.”*

Kun viesti lähtee sähköpostiin, se lähtee **kirjeenä**: tutkimuksen nimi yläreunassa, `[link]` napiksi ja yhteyshenkilö lopussa – tekstiversio kulkee mukana niille postiohjelmille, jotka eivät näytä kirjettä. Kaksi valintaa lisää:

- **Liitä ”Mitä sinulta pyydetään”** lisää napin perään lyhyen kolmen kohdan kuvauksen siitä, mitä panelistilta pyydetään. Kuvaus on sama kaikissa variaatioissa. Oletus on päällä.
- **Esikatsele kirje** näyttää kirjeen täsmälleen sellaisena kuin se lähtee – sama rakentaja tekee molemmat. Paikanvaraajat täytetään esimerkkiarvoilla, eikä esikatselu lähetä mitään.

Toimitusraportti sanoo suoraan, kuka ei saanut viestiä: *”{n} ilman osoitetta”*, *”{n} vetäytynyt, ohitettu”*, ja lähtikö postia lainkaan.

---

6. Revisiovaihe

Panelistit tarkistavat vastauksensa dialogin valossa ja kertovat, mikä heitä liikutti. Sinun näkymäsi on revisioiden kertymä ja kierrosten välinen liike: **Revisiot**, **Muuttaneita**, **Revisioaste**, alaotsikkona *”Panelistien muutokset 1. kierroksen vastauksiin dialogin jälkeen”*.

Pronoiassa revisio tehdään dialogin aikana. Panelisti muuttaa arviotaan dialogivaiheessa napilla **Muokkaa**, ja kierros siirtyy dialogista suoraan taukoon (**Sulje kierros 1 (tauko)**). Siksi kierroksen polulla vaihe »1c Revisio« on merkitty ↻ *dialogin aikana* eikä jää odottamaan omaa vuoroaan. Erillisen revisiovaiheen voi avata vain poikkeuksena (luku 10), ja silloin polku näyttää sen nykyisenä vaiheena.

Revisiot on määrä, ei osuus: revisioille ei ole maksimia, ja raaka luku kertoo paneelin ahkeruudesta jotain, minkä prosentti litistäisi. **Revisioaste** on sen sijaan yksi osuus, ja se lasketaan yhdessä paikassa: kantaansa muuttaneet *henkilöt* jaettuna kaikilla vastanneilla, ihmiset ja tekoälypanelistit yhdessä. Ennen 14.9.2026 luku laskettiin neljässä paikassa neljällä tavalla, ja yhteisönäkymä näytti 1600 %.

---

7. Tulosten silmäily poistumatta työstä

Alapalkin **Tulokset** on sen ainoa kohta, joka ei ole välilehti. Se avaa **Tulokset tähän asti** nykyisen työn **päälle**: kierrospillerit niiltä kierroksilta, joilta tuloksia on, ja rivi kutakin teesiä kohden (n, Md, IQR).

Ikkunassa ei ole yhtään muokkauspintaa, ja eteenpäin on tasan yksi tie – **Avaa Analyysissa →** – joka vie mukanaan sen kierroksen, jota katselit: *”Katselu – muokkaus tapahtuu Analyysissa.”* Kun näytettävää ei ole, se sanoo minkä takia: *”Tuloksia ei ole vielä – ensimmäistä kierrosta ei ole avattu.*

Kun kierros avataan, tulokset kertyvät tähän ikkunaan sitä mukaa kuin vastauksia tulee.” tai *”Kierros 0 on orientaatio; sen tulokset näkyvät kierroksen 0 näkymässä.”*

Silmäily on määritelmällisesti jotain, joka ei keskeytä. Siksi se on ikkuna eikä määränpää.

---

8. Kierrosten väli: myös sinun tulosrikkain ruutusi

Kierros sulkeutuu. Paneelille tämä on välitulos; sinulle se on **valmistelua**, ja se on prosessin ainoa kohta, jossa pääsarake on kahden työn lajin rajalla – analyysi tuottaa sen, mitä suunnittelu käyttää.

Mitä Analyysi antaa tässä

- **Yhteenveto** – jakaumat, keskiluvut ja hajonta teeseittäin.
- **Tilastot ja muutos** (teesitilastot, konvergenssi, tunnusluvut, dialogisuus, revisiot) ja **KIERROSTEN VÄLINEN LIIKE** – *Lähentyi*, *Eriytyi*, *Vakaa*, ja **Huomio – jakautuneet teesit**: *”Teesit, joissa näkemykset hajaantuvat eniten – usein analyysin kiinnostavin kohta.”*
- Luettavuusarvio, joka koskee aineistoasi eikä kärsivällisyyttäsi: **Ei vielä luettavissa** (*”Vakautta ei voi mitata, ennen kuin kierros on suljettu ja vertailukohta on olemassa.”*), **Vaatii toimen** (*”Kattavuus on ohut. Muistuta vastaamattomia, ennen kuin luet tulosta.”*) tai **Luettavissa**.

Mikä rakentaa seuraavan kierroksen

- **PIRE** – kierrosten välinen moottori – ehdottaa teesi kerrallaan, miten jatketaan: lähentyminen, vakaa dissensus, kohiseva hajonta, nouseva teema, kelkkalippu, ja näitä vastaava operaatio. Hyväksyt, vaihdat operaation, käännät tilan tai lukitset teesin pois seuraavalta kierrokselta. Sen oma ohje sanoo rajan suoraan: *”PIRE ehdottaa – sinä vahvistat. Se ei korvaa syväanalyysiä.”*
- **Kierroksen rakentaminen.** *”Rakenna seuraavan kierroksen kysely edellisen kierroksen tuloksista – kopioi pohjaksi ja muokkaa, tai avaa samoilla teeseillä (uudelleenarviointi).”* Näistä ensimmäinen on kierros-Delfoin oletus: seuraava kysely rakennetaan edellisen tuloksista muokkaamalla, poistamalla ja lisäämällä. Pelkkä uudelleenarviointi on poikkeus, joka kannattaa perustella – barometrissa se on päinvastoin koko idea. Tulkintaa sisältävät ehdotukset merkitään muotoiltaviksi, ja teesit muokataan aina ennen kierroksen avaamista – **Avaa kierros {n} (uudet teesit) →**. Teesin voi myös **kopioida uuden pohjaksi** ja **piilottaa** tai näyttää kesken kierroksen samojen porttien takaa; piilotus ei poista vastauksia.
- **Keskustelun luenta ja poiminta.** Tauko on se hetki, jolloin edellisen kierroksen keskustelu käydään läpi kysymys kysymykseltä ja haara haaralta. **Avaa koko keskustelu** näyttää ketjun kokonaisena; **Aikajana** näyttää perustelut ja dialogin yhdessä virrassa, uusin ensin. Minkä tahansa perustelun tai kommentin voi merkitä tähdellä (☆) – *”Merkitse seuraavan kierroksen*

teesiaineistoksi” – ja kirjata samalla **poiminnan perusteen**. Poiminnat kertyvät koriin **Teesiaineisto seuraavalle kierrokselle**: *”Poiminta ei muuta kommenttia eikä näy paneelille. Se on sinun muistisi kierrosten välillä.”*

- **Kori on raaka-aine, ei teesi.** Kun kirjoitat uutta teesiä, kori aukeaa editorin viereen otsikolla **Raaka-aine uudelle teesille**: *”Kirjoita teesi itse. Valitut puheenvuorot kirjautuvat sen lähteiksi.”* Mikään nappi ei tee poiminnasta teesiä. Valitut kirjautuvat teesikortille **Lähdeaineistoksi**, joka kertoo myöhemmin, mistä kysymys syntyi. Kori ja lähdeaineisto ovat eri asioita: kori on työvälineesi kierrosten välissä, lähdeaineisto on kirjanpito. Siksi ne käyttäytyvät eri tavalla, kun puheenvuoro poistetaan – kori ohittaa sen, lähdeaineistoon jää merkintä ja peruste, mutta sisältö tyhjenee.
- **Paneelin valmius seuraavaa kierrosta varten** on eri kysymys kuin paneelin kokoonpano: kuka vastasi edellisellä, kuka keskeytti, missä kattavuusaukot ovat. Kokoonpanoa muokataan Suunnittelussa; valmius luetaan täällä.
- Jos kierros on avattu tauon ohi ja haluat sittenkin rakentaa sen kyselyn, **Palauta kierros {n} valmisteluun** sulkee sen takaisin taukoon ja säilyttää jo annetut vastaukset.

Kun haluat oikean tulkinnan, se tapahtuu Pronoian ulkopuolella: **Vie kierros DAE-analyysiin** avaa viennin. Teemoitus, skenaariot, argumentti- ja diskurssianalyysi ja synteesi ovat analyysiekosysteemin työtä, sen omien laatuporttien alla. Pronoia kuvailee, se ei tulkitse, ja tämä nappi on se kohta, jossa raja ylitetään tarkoituksella.

---

9. Raportointi ja luovutus

Luo tulosraportti tuottaa kuvailevan raportin – yhteenveto, teesikohtaiset tuloskortit, konsensus–dissensus-kartta, kierrosvertailu R1→R2 ja nostot (suurin erimielisyys, keskustelluin, revisioiduin). **Tulosta / Tallenna PDF** ja **Lataa Word (.docx)** vievät sen ulos selaimesta.

Raportti sanoo itse, mikä se on, ja lause kannattaa toistaa sille, joka sen saa:

> *”Tämä raportti ei ole analyysi vaan sen lähtöaineisto.”*

Vienti & raportit tuottaa kolme tiedostoa analyysiputkelle: **Lataa CSV** (kvantitatiivinen aineisto), **Lataa Handoff-paketti (JSON)** (vastaukset, argumentit, dialogi, revisiohistoria) ja **Lataa DAE_STATE.json** (putken ohjaustieto). Vienti on kahdessa paikassa tarkoituksella: raportointi on vaihe – se, mitä tehdään lopuksi; vienti on toiminto – sen voi tehdä milloin tahansa.

Anonymisoi tutkimus on viimeinen askel eikä sitä voi perua: panelistien nimet ja sähköpostit tyhjennetään ja kutsulinkit mitätöidään, jolloin jäljelle jää anonyymi tutkimusaineisto – pseudonyymit ilman avainta. Tee se, kun tutkimus on ohi ja aineisto on viety.

---

10. Poikkeukset ja niiden hinta

Kolme asiaa on normaalin kulun ulkopuolella. Jokainen on käytettävissä, jokainen on merkitty poikkeukseksi, ja jokainen kirjautuu.

Tilanne	Mitä käytät	Mitä se maksaa
Tutkimus on jumissa väärässä vaiheessa	**Vaihda vaihe (poikkeus)**	*”Vaihe vaihtuu tavallisesti etenemispainikkeesta. Käsin vaihtaminen on poikkeus, ja se kirjataan lokiin.”* Paneeli näkee muutoksen heti.
Haluat katsoa suljettua kierrosta	kierrosvalitsin	*”Tarkastelet suljettua kierrosta {n} – näkymä on vain luku. Toiminnot kohdistuvat aina nykyiseen kierrokseen.”*
Panelisti haluaa pois	**vetäytyminen**, ei poisto	*”Poisto veisi perustelut, joita muut panelistit ovat jo lukeneet ja kommentoineet, joten sitä ei tehdä.”* Vetäytyminen poistaa nimen, sähköpostin ja linkin pysyvästi; vastaukset jäävät aineistoon pseudonyymin alle. Tätä ei voi perua.

---

11. Mitä paneeli näkee sillä aikaa, kun teet työtäsi

Sinä…	Paneeli näkee
rakennat tutkimusta	ei mitään – *”Tutkimus ei ole vielä alkanut. Palaa myöhemmin.”*
pidät kierrosta 0	orientaatiokeskustelun Kastalian kanssa
avaat kierroksen	vastausvuoronsa: teesit, lomake, tutkimuksen kuvaus
seuraat vastausvaihetta	vain prosessin – *”{n} on vastannut”* – ja vastaamansa teesin osalta sen jakauman
moderoit dialogia	muiden anonyymit perustelut, tekoäly merkittynä, ja keskustelun linkin takana lukuineen
olet kierrosten välissä	kierroksen välituloksen täytenä, ja seuraavan ajankohdan, jos se on tiedossa
raportoit	*”Tutkimus on päättynyt”* – tulokset, aineisto ja keskustelu jäävät luettaviksi

Lue sarake alaspäin, ja kaksi suunnittelua on yksi suunnittelu: **panelisti saa sisällön silloin, kun se ei enää voi ankkuroida häntä; sinä saat sen heti, koska sinun työsi on nähdä se.**

---

12. Viisi asiaa, joita ei voi perua

1. **Kierroksen 0 tekoälykeskustelujen tuottaminen uudelleen** – olemassa olevat poistetaan.
2. **Teesin, kierroksen tai tutkimuksen vastausten nollaus** – kyseisen laajuuden vastaukset, revisiot ja kommentit poistetaan. Kierroksen nollaus pyytää kirjoittamaan tutkimuksen nimen.
3. **Panelistin vetäytyminen** – nimi, sähköposti ja linkki poistetaan pysyvästi.
4. **Tutkimuksen anonymisointi** – identiteetit poistetaan ja linkit mitätöidään.
5. **Kierroksen sulkeminen** – suljettu kierros pysyy suljettuna. Sen muuttaminen jälkikäteen muuttaisi hiljaa jo näytetyn vastausasteen ja mahdollisesti jo tehdyn analyysin, ja kierrosten välinen vertailu on itse menetelmä.

Kohta 5 ei ole vain ohje: palvelin kieltäytyy muuttamasta suljetun kierroksen dialogia, vaihesääntöjä ja aikataulua. Keruu näyttää siksi vain avoimen kierroksen, ja suljetun kierroksen aineisto luetaan Analyysissa.

Kaikki muu tässä oppaassa on peruttavissa, ja suurin osa peruuntuu painamalla samaa nappia uudelleen.

13. Mikä pienennetään ja milloin

Osa osioista on oletuksena pienennetty silloin, kun ne eivät kuulu siihen vaiheeseen, jossa olet. Tämä on lupaus eikä yllätys: alla oleva taulukko on koko sääntö, ja se on samasta moduulista kuin ohjelman oma laskenta (`lib/sectionFolding.mjs`). Vartija kaatuu, jos nämä kaksi eroavat.

Kolme asiaa kannattaa tietää, ennen kuin luet sen.

1. **Oma valinta voittaa aina.** Kun avaat osion käsin, se pysyy auki riippumatta siitä, mitä vaihe sanoo.
2. **Pienennetty osio ei ole piilotettu osio.** Se jättää näkyviin sirun ja rivin, joka kertoo, montako osiota vaihe pienensi – ja niistä pääsee auki. Näkymän yläreunan **SISÄLTÖ**-rivillä sirun nimi vie osioon ja avaa sen.
3. **Osio, jota ei ole tässä taulukossa, ei pienennetä koskaan.** Sääntö vain poistaa, ei koskaan lisää.

`task` on työsi laji tässä vaiheessa (build · monitor · prepare · report), `phase` on kierroksen vaihe (response · dialogue · revision · closed) ja `mode` on delfoin variaatio. Tyhjä sarake tarkoittaa, ettei se ulottuvuus rajaa osiota.

Osio	id	Näkyy, kun task on	...ja phase on	...ja mode on
Tekoälyn vastausten tuottaminen	`run_ai`	`monitor`	–	–
Kierros 0 -yhteenveto	`run_r0`	`monitor`	–	–
Vastaa tekoälypanelistina	`run_test`	`monitor`	`response` `revision`	–
Kaikki vastaukset	`run_all`	`monitor` `prepare` `report`	–	–
Kierrosliike	`ins_movement`	`prepare` `report`	–	`argumentative` `classical` `barometer`
Episteeminen 7×3	`ins_epistemic`	`prepare` `report`	–	–
Kuormitus	`st_load`	`monitor`	–	–
Konvergenssi	`st_conv`	`prepare` `report`	–	–
Dialogisuus	`st_dialogue`	–	`dialogue` `revision` `closed`	–
Siirtymäsuunnat	`st_shifts`	–	`revision` `closed`	–
Revisiot	`st_revlist`	–	`revision` `closed`	–
Paneelin uutiset	`com_news`	`monitor`	–	–
Osallistuminen	`com_participation`	`monitor` `prepare`	–	–

Osio	id	Näkyy, kun task on	…ja phase on	…ja mode on
Signaalit	`com_signals`	`prepare` `report`	–	–

Jos osio, jota tarvitsit, oli pienennetty, vika on tässä taulukossa eikä sinun työssäsi – ja se kannattaa kertoa, koska taulukko on sääntö.

14. Rivi, joka kertoo, missä kohtaa kaarta olet

Tilakortin yläpuolella on yksi lyhyt rivi. Se on ainoa paikka, joka vastaa kysymykseen *missä kohtaa koko prosessia olen* – ei siihen, mikä näkymä on auki, vaan siihen, missä tutkimuksen vaiheessa seisot.

Rivi sanoo yhden näistä, eikä mitään muuta:

Rivillä lukee	Olet
Suunnittelu – rakenna paneeli ja instrumentti	ennen ensimmäistä kierrosta; mikään ei ole vielä käynnissä
Kierros 0 käynnissä – avaininformanttien keskustelut	orientaatiokierroksella, jos tutkimuksessa on sellainen
Kierros *n* käynnissä – seuraa ja fasilitoi	kierros on auki ja vastauksia kertyy
Tauko kierroksen *n* jälkeen – valmistele kierros *n+1* kertyneestä aineistosta	kierros on suljettu eikä seuraava ole vielä auki
Lopetus – tulokset ja jatkotoimet	siirtymää ei enää ole; jäljellä on raportti ja kirje

Real-Time Delphi ja Barometer Delphi puhuvat toisin, koska ne eivät kulje samaa kaarta (Classic Delphi ja Argument Delphi kulkevat sen yhdessä):

Rivillä lukee	Variaatio
Avoin kierros käynnissä – vastaaminen ja dialogi rinnakkain, ei kierrosvertailua	Real-Time Delphi
Mittausaalto *n* käynnissä – samat teesit, seuraa ja fasilitoi	Barometer Delphi
Aaltojen välissä (viimeisin aalto *n*) – teesien eläköinti ja seuraavan aallon valmistelu	Barometer Delphi

Miksi tämä on lause eikä koodi. Sisäisesti jokaisella vaiheella on lyhyt tunnus (A1, B1, A2 …), ja se on sivun rakenteessa, josta testi voi sen lukea. Ruudulla sitä **ei** tarkoituksella ole: tunnus olisi kolmas sanasto lauseen ja oppaan rinnalle, ja tunnukset syntyvät vain kierros-delfoissa – barometrissa ja reaaliaikaisessa tunnus on tyhjä, jolloin ruutu näyttäisi siltä kuin tunnus **puuttuisi** eikä siltä ettei sitä ole.

Rivi on siis kirjoitettu luettavaksi, ei tulkittavaksi. Jos se on eri mieltä kuin sinä siitä, mitä tutkimus tekee, usko riviä: se lasketaan tutkimuksen omasta tilasta eikä kierrosnumerosta.

---

15. Eläköinti on barometrin tie, ei yleinen

Teesin, jonka aika on ohi, voi **eläköittää** – mutta vain barometrissa ja vain aallon vaihtuessa. Muualla ohjelma kieltäytyy, ja kieltäytyminen kertoo syyn: *”Eläköinti on mahdollista vain barometrissa mittausten välissä. Anna teesin kulkea kierros loppuun.”*

Tämä on menetelmällinen sääntö eikä ohjelmiston rajoite.

- **Kierros-delfoissa teesi kulkee kierroksen loppuun.** Menetelmän koko idea on kierrosten välinen vertailu: sama teesi, kysyttynä uudelleen sen jälkeen, kun paneeli on nähnyt toistensa perustelut. Teesin poistaminen kesken kierroksen hävittäisi juuri sen mittauksen, jota varten kierros on olemassa.
- **Barometrissa aallot eroavat vain ajankohdaltaan.** Samat teesit arvioidaan ajasta toiseen, joten teesi voi aidosti tulla tiensä päähän – sen kysymä tulevaisuus on saapunut, tai kysymys ei enää jaa ketään. Fasilitoija päättää, ja tilalle voi tulla uusi.

Mitä eläköinti tarkalleen tekee:

1. Teesi **pysyy käynnissä olevassa aallossa loppuun asti.** Panelistit voivat yhä arvioida sitä, ja aallon tulokset arkistoituvat aaltosarjaan tavalliseen tapaan.
2. **Aallon vaihtuessa** se siirtyy arkistoon eikä sitä enää kysytä seuraavasta aallosta alkaen.
3. **Vastaukset säilyvät** analyysia varten. Vienti merkitsee sen `lifecycle = retired`, joten analyysi näkee ettei teesiä enää kysytä – eläköity teesi ei ole poistettu teesi, ja ero merkitsee silloin, kun joku myöhemmin ihmettelee, miksi sarja loppuu siihen.
4. **Päätöksen voi perua** ennen aallon vaihtumista.

Syy kysytään ja tallennetaan (”aika on ohi”, ”tulevaisuus on nähtävissä”). Se kannattaa kirjoittaa kunnolla: seuraavan aallon vaihtuessa se on ainoa asia, joka selittää, miksi sarja päättyy siihen.

Kirjoitettu 26.8.2026. Käännös englanninkielisestä lähteestä `en/30-pronoia/30-facilitator-process.md`, joka on kanoninen versio: jos nämä kaksi ovat eri mieltä, englanti on oikeassa ja tämä on vanhentunut. Nappien ja välilehtien nimet on otettu ohjelman omista suomenkielisistä merkkijonoista, ja vartija (`scripts/test_guides_coverage.py`) kaatuu, jos opas nimeää kontrollin toisin kuin ohjelma.

Roolipeli: rooli paneelimatriisin laatikossa

Fasilitointi (Pronoia)

Mihin roolipeli sopii

Tavallisessa delfoissa panelisti vastaa omana itsenään: asiantuntemus on se, mitä hän tuo. Roolipelissä panelisti **vastaa roolista**, jonka hän kirjoittaa itse. Rooli voi olla hänen todellinen asemansa, tulevaisuuden asema (*Kunnan talousjohtaja 2035*) tai näkökulma, jota hän haluaa tietoisesti edustaa (*Maaseudun nuori yrittäjä*).

Roolipeli sopii, kun

- halutaan **tehdä oletukset näkyviksi**: kun rooli on kirjoitettu auki, lukija näkee, mistä asemasta perustelu esitetään
- tarkastellaan **tulevaisuuden toimijoita**: panelisti ajattelee vuoden 2035 päätöksentekijänä eikä tämän päivän virkamiehenä
- paneelista **puuttuu näkökulmia**, joita halutaan mukaan: ihmispanelisti voi ottaa roolin, ja fasilitoija voi teettää roolin tekoälypanelistilla
- tutkimus on **oppimis- tai työpajakäytössä**, ja näkökulman vaihtaminen on itse tavoite.

Roolipeli ei sovi, kun tuloksen arvo perustuu **todennettuun asiantuntemukseen**. Itse valittu rooli on *väitetty* perspektiivi, ei pätevyys, ja se merkitään aina sellaiseksi.

Työnjako: fasilitoija antaa rakenteen, panelisti valitsee laatikon

Roolipeli rakentuu **paneelimatriisin** varaan. Fasilitoija määrittelee matriisin akselit ja luokat, esimerkiksi pääakselille *Asiantuntijuus* luokat *Tekninen*, *Talous*, *Hallinto*, *Kokemus* ja toiselle akselille *Sidosryhmä*. Luokat ovat **laatikoita**. Panelisti kirjoittaa roolinsa vapaasti ja sijoittaa sen siihen laatikkoon, johon se sopii parhaiten.

Rooli on nimi, laatikko on ryhmä. Ryhmävertailu, pulssin ryhmäpisteet ja raportit ryhmittelevät panelistit laatikon mukaan, eivät roolitekstin. Tämä on roolipelin tärkein ratkaisu: jos jokainen vapaasti kirjoitettu rooli olisi oma ryhmänsä, kaikki ryhmät olisivat yhden hengen kokoisia ja k≥3-suoja piilottaisi ne. Laatikoiden ansiosta roolipelin tuloksia voi analysoida rakenteisesti.

Fasilitoijan työvaiheet

1. **Rakenna paneelimatriisi** (Panelistit → Paneelimatriisi). Mieti luokat roolipelin kannalta: niiden pitää olla niin laajoja, että kuhunkin tulee vähintään kolme panelistia, ja niin selviä, että panelisti osaa valita.
2. **Kytke roolipeli päälle** asetuksista ja tallenna. Asetuksen alla kerrotaan, mitä laatikot ovat. Jos matriisissa ei ole luokkia, asetus varoittaa: panelisti voi silloin kirjoittaa roolin mutta ei valita laatikkoa.
3. **Kerro paneelille, mitä rooli tarkoittaa tässä tutkimuksessa** (malliteksti alla).
4. **Teetä tekoälyn roolit**, jos haluat täydentää paneelia. Välilehdellä **Tekoälypanelistit** lisäyslomakkeen kohdassa **Roolipeli: tekoälyn rooli** kirjoitat roolin kenttään **Tekoälyn rooli** ja valitset laatikon samasta matriisista. Tekoäly vastaa roolinsa näkökulmasta.
5. **Seuraa laatikoiden täyttymistä** ennen kierroksen avaamista: jos jokin laatikko jää tyhjäksi tai siihen tulee vain yksi tai kaksi panelistia, sen tuloksia ei näytetä ryhmänä.

Malliteksti paneelille

> Tässä tutkimuksessa vastaat roolista. Kirjoita omalla sivullasi kortille **Roolipeli** rooli, josta vastaat, esimerkiksi oma asemasi vuonna 2035 tai näkökulma, jota haluat edustaa. Valitse sitten laatikko, johon roolisi sopii parhaiten. Muut panelistit näkevät roolisi perustelujesi vieressä, mutta eivät nimeäsi.

Mitä panelisti näkee

Panelistin omalla sivulla on kortti **Roolipeli**. Panelisti kirjoittaa kenttään **Roolisi** roolinsa (enintään 120 merkkiä), valitsee pääakselilta kohdasta **Valitse laatikko** ja halutessaan myös toiselta akselilta, ja painaa **Tallenna rooli**. Kortti kertoo: *”Muut panelistit näkevät roolisi perustelujesi ja kommenttiesi vieressä.”*

Keskustelussa rooli näkyy nimimerkin vieressä merkinnällä:

- *itse valittu*: panelisti on kirjoittanut roolin itse
- *tekoälyn rooli*: fasilitoija on teettänyt roolin tekoälypanelistilla.

Merkinnät eivät koskaan sekoitu: ihmisen itse valitsemaa roolia ei esitetä tekoälyn roolina eikä päinvastoin. Kun roolipeli kytketään pois päältä, rooleja ei näytetä kenellekään, mutta tallennettu rooli ja laatikko säilyvät.

Tekoälyn roolit paneelin täydentäjinä

Tekoälyn rooli on hyödyllinen, kun paneelista puuttuu näkökulma, jota ihmispanelisteista ei saada: nuoret, tulevat asukkaat, toisen alan toimijat. Tekoäly perustelee roolin näkökulmasta, ja sen puheenvuorot on merkitty aina.

Pidä kaksi asiaa mielessä:

- **Tekoälyn rooli on ehdotus, ei ääni.** Se tuo keskusteluun perusteluja, joihin ihmiset voivat vastata, mutta se ei kerro, mitä kyseisen ryhmän ihmiset oikeasti ajattelevat.
- **Tekoäly lasketaan laatikon jäseneksi.** k≥3-kynnys laskee tekoälypanelistit mukaan ryhmän kokoon (fasilitoijan päätös 22.9.2026). Laatikko, jossa on kaksi ihmistä ja yksi tekoäly, näytetään ryhmänä. Jos haluat ihmisryhmän anonymiteetin varmaksi, pidä kussakin laatikossa vähintään kolme ihmistä.

Tulosten lukeminen

- **Vertaa laatikoita, älä rooleja.** Ryhmävertailu kertoo, miten laatikot eroavat toisistaan. Yksittäinen rooli on luettavissa perustelun vierestä, mutta sitä ei tilastoida.
- **Itse valittu rooli on kehys, ei otos.** Laatikon tulos kertoo, miten kyseisen näkökulman ottaneet panelistit perustelivat, ei sitä, mitä koko ammattiryhmä ajattelee.
- **Erota tekoälyn osuus.** Jakaumassa tekoälyn osuus on viivoitettu ja luvut eritelty, joten näet, paljonko laatikon tuloksesta on tekoälyn tuottamaa.
- **Käytä rooleja tulkinnassa.** Perustelun ja roolin yhdistelmä on usein tutkimuksen rikkain aineisto: sama väite eri rooleista esitettynä paljastaa, missä kohdin näkemys riippuu asemasta.

Tekninen kuvaus

- Panelistin rooli tallentuu kenttään `self_selected_role` ja laatikot kenttiin `matrix_primary` ja `matrix_secondary`. Kutsu: `POST /api/respond/{kutsu}/role` kentillä `role`, `matrix_primary`, `matrix_secondary`.
- Tuntematon laatikko torjutaan (`role_play_box_invalid`). Kun matriisissa on luokat, rooli ilman pääakselin laatikkoa torjutaan (`role_play_box_required`).
- Tekoälypanelistin lisäys (`POST /api/studies/{tutkimus}/ai-panelists`) ottaa samat kentät; rooli tallentuu profiilin näkökulmaksi.
- Keskustelun vastauksessa rooli kulkee kentissä `panelist_role` ja `commenter_role` vain, kun roolipeli on päällä.

Katso myös: Anonymiteetti: identiteettitilat ja ryhmäraportointi.

Fasilitointi (Pronoia) · fasilitoija, tutkija

Kertaäänestys seminaarissa: QR-koodi ja nimetön vastaus

Fasilitointi (Pronoia)

Mihin kertaäänestys sopii

Kertaäänestys on Pronoian kevyin tapa kerätä vastauksia: ei kutsuja, ei kirjautumista, ei nimimerkkiä. Salin yleisö skannaa QR-koodin puhelimellaan, vastaa teeseihin ja lähettää vastauksensa nimettömänä. Jokainen vastaa kerran.

Kertaäänestys sopii

- **seminaarin tai työpajan mielipideilmaston mittaamiseen**: miten sali asettuu teeseissä ennen keskustelua ja sen jälkeen
- **delfoin alkuun tai loppuun**: laajan yleisön näkemys paneelin tulosten rinnalle
- **opetukseen**: menetelmän esittelyyn niin, että jokainen pääsee kokeilemaan.

Se ei sovi äänestykseen, jonka tuloksella on sitova seuraus. Nimettömyys tarkoittaa, että kukaan ei voi todentaa, kuka vastasi, ja kaksoisäänestyksen esto on vain selainkohtainen (katso **Rajat**).

Ennen tilaisuutta

1. **Laadi teesit.** Asteikkoteesiin vastataan liukusäätimellä, muihin teeseihin tekstillä. Salissa toimivat parhaiten lyhyet, yhden asian teesit; kolmesta kuuteen teesiä riittää.
2. **Valitse asetuksista Anonyymi kertaäänestys.** Rastita **Äänestys auki – ottaa vastaan vastauksia juuri nyt** ja tallenna. Tallentamaton äänestys ei avaudu.
3. **Tarkista jakokortti.** Rastin alle ilmestyy kortti, jossa on QR-koodi, **Julkinen linkki** ja äänestyksen tila. Tilan pitää sanoa, että koodi toimii nyt.
4. **Testaa omalla puhelimella.** Skannaa koodi, vastaa ja lähetä. Saman selaimen toinen yritys kertoo, että olet jo vastannut; se on oikein. Testivastauksesi jää tuloksiin, joten mainitse se tuloksia lukiessasi tai testaa erillisellä kopiotutkimuksella.
5. **Valmistele esitysnäkymä. Näytä esitysnäkymä** avaa valkoisen koko ruudun sivun: tutkimuksen nimi, suuri koodi, osoite ja kehotus *”Skannaa koodi puhelimella ja vastaa”*. Avaa se selaimen

välilehteen, jonka voit heijastaa valkokankaalle, tai ota siitä kuvakaappaus diaan. **Kopioi linkki** vie osoitteen leikepöydälle, jos haluat jakaa sen viestinä etäosallistujille.

Osoitteessa on tutkimuksen kieli. Äänestäjä voi vaihtaa kielen (suomi, englanti, ruotsi) sivun yläkulmasta.

Tilaisuuden aikana

Mitä salille kannattaa sanoa:

> Skannatkaa koodi puhelimella. Vastaus on täysin nimetön: ei nimeä, ei kirjautumista, eikä teistä tallenneta tunnistetta. Vastatkaa teeseihin ja painakaa **Lähetä nimettömänä**. Kukin vastaa kerran.

Pidä esitysnäkymä esillä koko äänestyksen ajan: myöhästyneet ehtivät mukaan, ja osoite on luettavissa niillekin, joiden puhelin ei lue koodia.

Häiriötilanteet:

- **Palvelu on ruuhkainen.** Äänestäjä näkee viestin *”Palvelu on juuri nyt ruuhkainen. Odota hetki ja lähetä uudelleen – vastauksesi ovat yhä lomakkeella.”* Pyydä odottamaan hetki; vastaukset eivät katoa. Palvelimen katto on mitoitettu salille (katso **Tekninen kuvaus**).
- **Verkko katkeaa.** Viesti kertoo, ettei vastausta tallennettu. Vastaukset pysyvät lomakkeella, ja lähetys onnistuu, kun yhteys palaa.
- **Joku painaa lähetä vastaamatta.** Sivu pyytää vastaamaan vähintään yhteen teesiin.

Äänestyksen sulkeminen

Poista rasti kohdasta **Äänestys auki – ottaa vastaan vastauksia juuri nyt** ja tallenna. Sen jälkeen koodi avaa sivun, jolla lukee *”Äänestys on suljettu.”* Jos joku lähettää juuri sulkemisen hetkellä, hän näkee viestin, että äänestys suljettiin, ennen kuin vastaus ehti perille.

Voit avata äänestyksen uudelleen samalla tavalla, esimerkiksi keskustelun jälkeen toista mittausta varten. Huomaa, että saman selaimen esto koskee koko äänestystä: jos haluat mitata saman yleisön kahdesti, tee toinen mittaus erillisenä tutkimuksena.

Tulokset

Vastaukset tulevat kierroksen tuloksiin ja jakaumaan kuten muutkin vastaukset. Kukin lähetys tallentuu nimettömänä osallistujana, joka ei näy paneelin jäsenlistalla eikä ryhmävertailussa. Siksi kertaäänestyksen tuloksia ei voi eritellä ryhmittäin: äänestäjällä ei ole paneelimatriisin laatikkoa.

Lue tulosta näin:

- **Jakauma kertoo salin asettumisen**, ei asiantuntijapaneelin kantaa. Jos rinnastat sen delfoin tuloksiin, kerro raportissa, että kyse on eri joukosta.
- **Perustelut ovat nimettömiä ja yksittäisiä.** Niitä ei voi täsmentää eikä niihin voi vastata, joten ne ovat aineistoa, eivät dialogia.
- **Vastaajien määrä on lähetysten määrä.** Koska tunnistetta ei ole, luku ei kerro, montako eri ihmistä vastasi.

Rajat

- **Kaksoisäänestyksen esto on selainkohtainen.** Sama selain vastaa kerran. Esto pysäyttää vahingossa tapahtuvan toiston, mutta ei tahallista: toisella selaimella tai yksityisellä ikkunalla voi vastata uudelleen.
- **Ei kommentointia.** Äänestäjä voi kirjoittaa perustelun, mutta ei kommentoida muiden vastauksia.
- **Ei jatkoa.** Kertaäänestyksestä ei synny omaa sivua, revisiota eikä seuraavaa kierrosta. Jos haluat sitouttaa osallistujat jatkoon, kutsu heidät paneeliin tavalliseen tapaan.

Tekninen kuvaus

- Äänestyssivu on `/poll/{tutkimus}?lang={kieli}` ja esitysnäkymä `/poll/{tutkimus}/qr`. QR-koodi piirretään selaimessa (virheenkorjaustaso M, neljän moduulin reunus); osoite ei kulje ulkopuolisen palvelun kautta.
- `GET /api/poll/{tutkimus}` palauttaa auki olevan äänestyksen teesit ja `POST /api/poll/{tutkimus}` tallentaa vastaukset. Kukin lähetys luo nimettömän osallistujan (`participant_type = anonymous`).
- Palvelin torjuu suljetun äänestyksen (403) ja ruuhkan (429); sivu kertoo kummankin äänestäjälle.

- Osoitekohtainen katto on 1 500 lähetystä ja 3 000 sivun latausta kymmenessä minuutissa. Salin puhelimet näkyvät palvelimelle usein samasta osoitteesta, joten katto on mitoitettu salille eikä yksittäiselle käyttäjälle.
- Kaksoisäänestyksen esto on selaimen muistissa; palvelin ei tallenna äänestäjästä tunnistetta.

Katso myös: Anonymiteetti: identiteettitilat ja ryhmäraportointi.

Fasilitointi (Pronoia) · panelisti

Panelistina avoimessa delfoissa

Osallistuminen (Pronoia)

Metodixilla on aina käynnissä yksi avoin Delfoi-tutkimus, johon kuka tahansa aiheesta kiinnostunut voi pyytää kutsun. Tämä opas kertoo kahdessa minuutissa, mihin olet lähdössä mukaan. Itse vastaamiseen menee noin vartti.

Tiliä ei tarvita

Sait sähköpostiisi henkilökohtaisen linkin, ja se riittää. Salasanaa ei ole, eikä sinun tarvitse luoda tunnusta. Sama linkki tuo sinut takaisin paneeliin kierros toisensa jälkeen, joten säilytä viesti.

Älä jaa linkkiä eteenpäin. Se on sinun paikkasi paneelissa, ja jos joku toinen vastaa sillä, hänen näkemyksensä kirjautuvat sinun nimiisi.

Delfoi ei ole kysely

Kyselyssä mielipiteet lasketaan yhteen. Delfoissa ne luetaan. Kierros kulkee näin:

1. **Vastaat ensin itse.** Arvioit teesit, ennen kuin näet muiden vastaukset. Järjestys on tarkoituksellinen: ensimmäinen näkemäsi luku tarttuisi omaan arvioosi.
2. **Perustelet.** Perustelu on vastauksesi tärkein osa. Arvio kertoo, minne päädyit; perustelu kertoo miksi, ja juuri sitä analyysi lukee.
3. **Luet muiden perustelut.** Otsikon **MUIDEN PERUSTELUT** alla näet paneelin muut näkemykset nimettöminä. Voit kommentoida yksittäistä perustelua ja kysyä sen kirjoittajalta lisää.
4. **Voit tarkistaa kantaasi.** Jos jokin perustelu saa sinut ajattelemaan toisin, muuta vastaustasi ja kerro, mikä sen muutti. Mielen muuttaminen ei ole horjuvuutta vaan menetelmän tulos, ja se näkyy analyysissa omana tietonaan.

Tavoitteena ei ole yksimielisyys. Tavoitteena on, että myös eri mieltä olevat tietävät, miksi he ovat eri mieltä.

Nimettömyys on rakenne, ei lupaus

Muut panelistit näkevät sinusta vain salanimen. Arviosi ja perustelusi näkyvät heille, nimesi, organisaatiosi ja sähköpostiosoitteesi eivät. Kyse ei ole kohteliaisuudesta vaan menetelmän ehdosta: nimetön perustelu arvioidaan sisältönsä eikä esittäjänsä aseman perusteella.

Jakaumakuvassa oma vastauksesi on merkitty sanalla **sinä**, ja keskustelussa omat puheenvuorosi näkyvät sinulle nimellä **Sinä**. Muille sama rivi näkyy salanimen alla.

Yhteystietosi näkee vain tutkimuksen järjestäjä Metodixilla, ja niitä käytetään vain kutsun ja kierrosviestien lähettämiseen.

Mitä muuta sivulla on

- **KESKUSTELU** kokoaa teesin ympärille käydyn keskustelun ketjuksi, ja **OMA PERUSTELUSI** näyttää oman tekstisi, jota voit täsmentää.
- **Lisäpalvelut**-valikosta näet, mitä sinusta on tallennettu, ja sieltä voit myös vetäytyä tutkimuksesta.
- **Heikot signaalit & villit kortit** on paikka havainnoille, jotka eivät mahdu teeseihin mutta voivat silti muuttaa kuvaa tulevasta.

Jos jokin ei toimi

Avaa **Kerro havainto** ja kirjoita, mitä yritit ja mitä tapahtui. Viesti menee Pronoian tekijöille, ei tutkimuksen fasilitoijalle, eikä se vaikuta vastauksiisi. Kaikkein hyödyllisintä on kertoa, mistä etsit ensin – vaikka se olisi ollut väärä paikka.

Lyhyet vastaukset

Kysymys	Vastaus
Tarvitsenko tilin?	Et. Henkilökohtainen linkki riittää.
Kauanko tämä vie?	Noin vartin kierroksessa. Voit vastata omaan tahtiisi.
Näkeekö joku nimeni?	Muut panelistit eivät. Järjestäjä näkee yhteystietosi kutsua varten.
Voinko muuttaa vastaustani?	Voit, niin kauan kuin kierros on auki. Muutos ja sen syy kuuluvat aineistoon.
Voinko lopettaa kesken?	Voit. Vetäytyminen löytyy **Lisäpalvelut**-valikosta.

Fasilitoijan kokeilu viidessä vaiheessa

Fasilitointi (Pronoia)

Sait kokeilun Delphi Pronoiaan. Tämä opas vie kymmenessä minuutissa läpi sen, mitä Delfoi-tutkimuksen ohjaaminen käytännössä on.

Vaiheet on kirjoitettu tavoitteiksi: kussakin kerrotaan, mitä yrität saada selville, ei mitä nappia painetaan. Reitin löytäminen kuuluu kokeiluun – ja jos et löydä sitä, se on meille arvokkain tieto.

1. Avaa oma esimerkkitutkimuksesi

Kutsulinkistä luot tunnuksen ja salasanan. Sen jälkeen työpöydälläsi on tutkimus, jossa on valmiina paneeli, teesit ja annetut vastaukset. Se on sinun: voit muuttaa siitä mitä tahansa rikkomatta mitään.

Tavoite: selvitä, mitä tutkimuksessa kysytään ja kuinka moni on vastannut.

Vastaus löytyy välilehdiltä **Teesit** ja **Panelistit**. Huomaa samalla menetelmän perusasia: teesi on väite, johon otetaan kantaa, ei kysymys.

2. Katso, mihin paneeli päätyi

Tavoite: löydä yksi teesi, josta paneeli on eri mieltä, ja ota selvää, millä perusteilla.

Jakauma näyttää, miten vastaukset asettuivat. Sen alla ovat tunnusluvut: keskiarvo, mediaani, hajonta ja keskimmäinen puolikas. Hajonta on delfoissa usein kiinnostavampi kuin keskiarvo, koska se kertoo, onko paneeli yksimielinen vai jakautunut.

Perustelut ovat kuitenkin se, minkä vuoksi delfoita ylipäätään tehdään. Lue ne ja katso, kulkeeko erimielisyys arvioissa vai vasta niiden perusteluissa.

3. Lue dialogi

Tavoite: etsi kohta, jossa joku on muuttanut kantaansa, ja selvitä mikä sen muutti.

Panelistit kommentoivat toistensa perusteluja ja voivat tarkistaa omaa arviotaan. Muutos ja sen syy tallentuvat erikseen. Tämä on delfoin ero kyselyyn: aineistoon jää näkyviin, mikä argumentti liikutti ja ketä.

4. Muuta jotakin

Tavoite: lisää yksi oma teesi ja katso, miltä se näyttää panelistille.

Käytä esikatselua panelistina: näet saman näkymän kuin paneelisi, eikä kukaan saa siitä viestiä. Se on nopein tapa tarkistaa, onko teesi ymmärrettävä.

Muista samalla menetelmällinen sääntö: kesken avoimen kierroksen lisätty teesi tarkoittaa, että osa paneelista vastasi eri kokonaisuuteen kuin loput. Pronoia ei estä sitä, mutta kirjaa sen.

5. Rakenna oma tutkimus

Tavoite: vie yksi aito kysymyksesi teeseiksi asti.

Aloita työpöydän painikkeesta ➕ **Uusi tutkimus (velho)**: valitse malli, ja velho vie sinut seitsemän vaiheen läpi omaan tutkimukseen. Kuvallinen opas on Ensimmäinen delfoi velhon avustuksella; jos sinulla on jo suunnitelma, katso Kumpi tie Pronoiaan? Välilehdeltä **Tekoälypanelistit** voit lisätä synteettisiä näkökulmia, jos haluat nähdä dialogin liikkeen ilman oikeaa paneelia.

Kun kutsut oikeita panelisteja, välilehti **Kutsut** tekee heille henkilökohtaiset linkit. Ne voi lähettää Pronoiasta tai kopioida omaan sähköpostiin.

Kokeilun rajat

Raja	Määrä	Miksi
Kesto	14 päivää	Kokeilu on tutustumista, ei tuotantokäyttöä.
Tekoäly	5 euron edestä	Tekoälypanelistit ja analyysiapurit maksavat käytön mukaan.
Oikeat panelistit	10	Koskee kaikkia kokeilusi tutkimuksia yhteensä. Tekoälypanelisteja voit lisätä vapaasti.

Rajaan törmääminen ei ole virhe vaan kokeilun loppu. Kerro silloin, mitä olit tekemässä, niin sovitaan jatkosta.

Kerro, mikä ei toiminut

Ruudun alareunassa on **Havainto** (ikkuna Kerro havainto). Käytä sitä matalalla kynnyksellä. Arvokkainta ei ole tieto siitä, että jokin oli rikki, vaan se, mistä etsit ensin ja mitä odotit tapahtuvan. Pronoian toistuvin vika on, että ominaisuus on olemassa mutta siihen ei pääse siitä ruudusta, jossa sitä tarvitaan – ja sen näkee vain uusi käyttäjä.